

Perili Köşk

Ömer Seyfettin

EN ÇOK OKUNAN TÜRK VE ŞARK KLASİKLERİ

STAR

Star Gazetesi'nin Hediye Süresi

 kent@
Yayıncılık

PERİLİ KÖŞK
Ömer Seyfettin

Kitabın Adı: *Perili Köşk*
Yazarı: *Ömer Seyfettin*
Yayınevi: *Kent-a Yayınları*
Yayına Hazırlayan: *Şükrü Kanber*
Kapak Tasarım *Ali Koca*
Tashih: *Cevdet Bölükbaşı (Yapalak)*
Dizgi/Grafik: *Adil Kaan*
Baskı-Cilt: *Star Medya Yayıncılık A.Ş. Baskı Tesisleri*
Mehmet Akif Mah. İnönü Cad. Basın
Ekspres Yolu Star Sok. No:2 İkitelli
34679 İstanbul Tel:0212 4488490

Baskı Tarihi: *İstanbul / 2012*
ISBN: *978-605-4406-90-6*

Gazeteciler Mahallesi Yazarlar Sk. No: 15/1
Esentepe - Şişli / İstanbul
e-mail: info@kent-a.com

PERİLİ KÖŞK
Ömer Seyfettin

Ömer Seyfettin

ÖMER SEYFETTİN KİMDİR?

1884-1920 yılları arasında yaşamış olan Türk edebiyatında eserleri en çok okunan hikaye yazarıdır. Türk kısa hikayeciliğinin kurucularındandır. Türkçe'de sadeleşmenin savunucusudur. En çok tanınan eseri, Kaşığı adlı öyküsüdür.

1884 yılında Balıkesir, Gönen'de dünyaya geldi. Hayatı büyük sıkıntılarla geçmiş olmasına rağmen çok verimli bir yazar olmuştur.

6 Mart 1920 tarihinde hayata gözlerini yumdu. Önce Kadıköy'deki Kuşdili Mahmut Baba Mezarlığına defnedildi. Sonradan buradaki yol yapım çalışmaları nedeniyle Zincirlikuyu mezarlığına nakledildi.

İÇİNDEKİLER

Perili Köşk	11
Başını Vermeyen Şehit	19
Gizli Mabed	29
Kurumuş Ağaçlar	37
Rüşvet	43
Keramet	47
Kurbağa Duası	51
Nişanlılar	59
Horoz	63
Dünyanın Nizamı	71
Yüksek Ökçeler	77

PERİLİ KÖŞK

Sermet Bey döndü, arkasındaki bekçiye:

— İşte bir boş köşk daha, dedi.

Küçük bir çam ormanının önünde beyaz, şık bir bina. Mermerdenmiş gibi göz kamaştıracak derecede parlıyordu. Tarihlerini yabani otlar bürümüş. Bahçesinin demir kapısında büyük bir “Kiralıktır” tabelası asılıydı.

Bekçi başını salladı:

— Geç efendim, geç, orası size gelmez!

— Niçin canım?

— Demin gösterdiğim evi tutunuz. Küçük ama çok uğurludur. Kim oturursa senesinde erkek çocuğu dünyaya gelir.

— On iki kişi nasıl sığarız beş odaya! Buraya bakalım. Burası tam bize göre.

Bekçi tekrar kesin bir işaretle:

— Burada oturamazsınız efendim, dedi.

Sermet Bey, gözünü köşkten alamıyordu. Her tarafında geniş balkonları vardı. Temellerinin üzerine yaslanmış sanılacaktı. Kuluçkaya yatan beyaz bir Nemçe tavuğu gibi yayvandı. Yirmi senedir, çoluğu çocuğu olduğundan beri, hep böyle bir yuva hayal ederdi.

Sinirli bir acelecilik ile:

— Niçin oturamayız? diye sordu.

— Efendim, bu köşkte peri vardır.

— Ne perisi?

— Bayağı peri! Gece çıkar. Evdekilere rahat vermez.

Sermet Bey, gözüyle gördüğüne, kulağıyla işittiğine inananlardan değildi. Eliyle sıkı sıkıya tutup hissetmeyince bir şeyin varlığına hükmetmezdi. Gözle kulak ona göre birer yalan kovuğuydu. Yalanlar bize hep bu dört kapıdan girerdi. Fakat el... Fakat dokunma dususu, hiç dolma yutmazdı. Bütün hurafeler, batıl inançlar zihnimize hücum için gözle kulağa koşardı. Güldü.

— Perinin bize zararı dokunmaz! dedi.

Bekçi bir küfür işitmiş gibi Sermet Bey'in yüzüne baktı.

— Her giren içk önce böyle söyler, ama bir ay oturamaz.

— Senin nene lazım. Haydi burasını gezelim.

— Anahtarı sahibindedir.

— Sahibi kim?

— Sahibi Hacı Niyazi Efendi. İşte şu yandaki köşkte oturan...

— Haydi anahtarı alalım.

— Peki, ama...

Döndüler. Sık ağaçlar arasından yalnız üst katının çatısı görünen kırmızı aşı boyalı bir eski eve doğru yürüyorlardı.

İhtiyar bekçi, yolda beyaz köşkün tarihini kısaca anlattı. On senedir buraya girenler bir aydan çok oturamamışlardı. Önce peri görünüyor, sonra büyük büyük taşlar atıyor, sonunda gelip camları kırıyor, içeridekilere geceleri hiç rahat vermiyordu. Kiracılardan ikisinin yüreğine inmiş, üçünün evlatlıkları çarpılmış, birisinin karısı kordudan altı aylık çocuğunu düşürmüştü. Gölgelerinde koyunlar otlayan çiçekli badem ağaçlarının altından geçtiler. Kırmızı köşkün yeşil kapısını çaldılar.

Hacı Niyazi Efendi eski bir vakıflar memuruydu. Hürriyette tazminat alarak daireden çekilmiş, ev alıp satmakla geçinmeye başlamıştı. Fakat çok doğru bir adamdı. Senede belki yüz ev sattığı hâlde kendi perili köşkünü dışarıdan gelip Hanya'dan Konya'dan haberi olmayan enayi bir müşteriye satmıyor: "Allah'tan korkarım, neme lazım!" diyordu. Köşkünün perili olduğunu hiç saklamazdı. Kapıyı kendi açtı. Bekçi, Sermet Bey'in evi gezmek istediğini söyledi.

— Pekâlâ, buyurun! dedi.

Önlerine düştü. Bahçeden geçtiler. Hacı Niyazi Efendi sokakta sarı aba cübbesinin cebinden piring bir anahtar çıkardı. Bahçe kapısını açtı.

Sermet Bey'e:

— Bu anahtar köşkü de açar, dedi.

Yürüdüler, bahçe gerçekten de biraz vahşiydi. Bakımsızlıktan, ayak basılmamış bir dere içine dönmüştü. Köşkün arkasındaki küçük çam ormanında da vahşi bir sessizlik vardı. Bekçi köşke girmedi. Kapıda kaldı. Sermet Bey, ev sahibiyile gezdi. Dekorasyona hiç diyecek yoktu. Alt kat bütün mermerdi. Sarnıç, banyo, kuyu, kümes, ahır... Hepsisi tamamıdı.

— Kirası ne kadar?

— Çok istemiyorum. Yüz seksen lira. Ama üç seneliğini peşin isterim.

— Niçin?

— Bakınız beyim, düşmanlarım, köşk kiracısız kalsın diye peri lafı filan çıkarmışlar. Birisi girdi mi, herkes peri propagandasına başlar. En sonunda kiracılar işittikleri yalanı, gördük sanıyorlar. Mesela kış ortası, köşkü başıma bırakıp savuşuyorlar. Daha fenası çıkanlar da propagandacılar katılıyor. İki sene daha böyle giderse malımı ne satabileceğim ne de kiracı bulacağım.

Sermet Bey sordu:

— Köşkünüz ne kadar boş kaldı?

— Şimdiye kadar hemen hiç... Fakat giren, komşuların lafına kapılır. Çok durmaz, ürker, kaçar.

— Ben ürkmem.

— İnşallah.

— Fakat üç senelik peşin, bu biraz ağır...

— Ne yapayım beyim. Canım yandı. İsterseniz...

Sermet Bey köşkü çok beğenmişti. Hem kirası ucuzdu. Şimdi üç odalı kulübelerin seneliğine yüz elli lira istiyorlardı.

Hemen o gün kontrat yaptılar, üç senelik kira olan beş yüz kırk lira peşin verilecekti. Hacı Niyazi Efendi'nin evinden çıktuktan sonra Sermet Bey bekçiye, çıkardı, bahşiş diye bir yirmi beşlik kâğıt verdi.

Bekçi:

— Paranıza yazık oldu efendi, dedi, üç sene değil üç ay oturmazsınız.

— Görürsün.

— Görürüz. Hacı Efendi her girenden böyle üç seneliğini peşin alır, ama hiçbirisi bir yaz kalamaz. Verdikleri para da yanar.

Sermet Bey bir hafta sonra kalabalık ailesiyle köşke taşındı. Zevkine düşküdü. Her gece çalgı çalmanak, yeme içme, keyif sefa gırla giderdi. Daima akrabalarından kadın, erkek, dört beş misafiri bulurdu. Sermet Bey Türkiyeliydi. Fakat Avrupalıların "Gündüz cefa, gece sefa" ilkesini kabul etmişti. Çocukları okula giderlerdi. Kızlarını büyük iş yerlerine yazıcı diye yerleştirmişti. Karısı, kız okullarında piyano dersi verirdi. Evde çalışmayan yalnız yetmiş beşlik annesiydi. O da mutfağa, hizmetçilere filan bakardı. Yemeği gece yansına yakın yerler, yemekten sonra hiç oturmazlar, hemen yatarlardı. Aradan on beş gün geçmedi. Bir gece aşağı kattan bir çığlık koptu. Hizmetçi Artemisya, avazı çıktığı kadar haykırarak yukarı koştu. Arkada, çamların arasında beyaz bir şeyin gezindiğini haber verdi.

— Gözünüze öyle görünmüştür, dedi.

Gören diğer hizmetçilere de kanmadılar. Çoluk çocuk, hepsi arka odanın balkonuna çıktılar. Artemisya'nın parmağıyla gösterdiği beyaz hayaleti gördüler. Ağaçların altında duruyor, sanki köşke bakıyordu. Sermet Bey gözlerini ovuşturdu:

— Vay anasını! dedi, telkinin kuvvetine bak! Karısı, kızları, çocukları korkudan sapsarı kesildiler. Büyük kıızı:

— Ne telkini beybaba! İşte karşımızda, görmüyor musun? dedi.

— Görüyorum.

— Ey, o hâlde telkin ne demek?

— Buraya girdik gireli peri masalından başka bir şey işittik mi? Her gelen bir şey söyledi. Şimdi biz bu etkiyle böyle hepimiz birden,

olmayan bir şeyi görüyoruz.

— Bu mümkün değil.

— Nasıl değil?

Sermet Bey, Hokkabaz Kazanöv'ün nasıl bütün bir tiyatro halkına ceplerindeki saati yanlış gösterdiğini falan anlattı:

— Gözümüz kulağımızdan giren yalanları görür, dedi, fakat elimizi bu gördüğümüz şeye sürmeyiz. Hemen kaybolur.

Sonra kalktı. Karısının karşı çıkmasını filan dinlemedi. Elini görenen hayale sürmek için bahçeye fırladı. Çamlara doğru gitti. Fakat hayal kaçtı. Kayboldu. O gece evin içinde Sermet Bey'den başka kimse uyuyamadı.

Artık her gece bu hayali görüyorlardı. Sermet Bey, elini sürmeye çıkınca hayal kaçıyordu. Biraz alışır gibi oldular. Fakat bir gece hepsi uyurken müthiş bir sarsıntı köşkü yerinden oynattı. Balkonlara koştular. Bir şey göremediler. Sabahleyin yemek odasının dibinde kocaman bir taş buldular.

Sermet Bey'e annesi:

— Bizi bu köşkten çıkarmazsan sana hakkımı helal etmem! demeye başladı.

Beş yüz kırk liraya iki ay oturmak... Bu Sermet Bey'in işine gelecek şey değildi. Ama gece aşırı büyük taşlar ev halkına uyku uyutmuyor, hepsini heyecan içinde bırakıyordu. Sermet Bey, her defasında hayalin üzerine gidiyor, ona bir türlü elini süremiyordu. Taşların başladığını duyan komşular:

— Daha çıkmazsanız camlarınızı da kırar, diyorlardı.

Sermet Bey kontratın "Çıkarken bütün tamirat kiracıya aittir." maddesini hatırlayarak daha çok canı sıkılıyor, bu cam kırma devresinin başlamasından önce bir şey yapmayı düşünüyordu. Yavaş yavaş kendi inancı da bozulmaya başladı. En sonunda çıkmaya karar verdiler. Fakat başka bir ev bulamıyorlardı. Köşke dair daha bin türlü hikâyeler işitmeye başladılar. Sözde burası eskiden mezarlıkmiş. Mutfağın olduğu yerde beş yüz senelik bir evliya yatıyormuş... Sermet Bey, atılan taşlara, kırılan camlara rağmen hâlâ periye inanmıyordu. Bu peri daima çamlığın içine kaçıyor, orada sır oluyordu. El sürmek için kendisine yetişmek mümkün değildi. Sermet Bey, bir gün çamlığın içine saklanıp birdenbire perinin karşısına çıkmayı ya-

hut arkasından yavaşça gidip elini sürüvermeyi düşündü. Evdekilerin hiçbirine buna razı olmadı:

— Seni hemen oracıkta çarpar, diyorlardı.

Fakat Sermet Bey, bulanık gönlüne rağmen periye, görünmez varlıklara filan bir türlü inanamıyordu. Ertesi akşam koruya gitti. Büyükle bir çamin alt dallarından birine bindi. Bekledi, bekledi. Gece yarısı oldu. Köşktekiler de meraktan uyuyamıyorlardı. Zavallıların balkonlarda gezindiklerini görüyordu. Birdenbire yüreği hop etti. Hayal sökün etmişti.

Eliyle dokununca gölge gibi uçup silineceğini kesin olarak bildiği hâlde yine Sermet Bey'in dizleri titremeye başladı. İçinden "Ben korkmuyorum, fakat vücudum korkuyor!" dedi. Yavaşça aşağı atladı. Hayalin arkasından yürüdü. Şeklinin hatları pek net gözüküyordu. Yaklaştığını hayalet hiç duymadı. Yavaşça elini uzattı. Beyaz cisme dokundu. Hayal birdenbire fena hâlde ürktü. Ama kaybolmadı. Döndü, Sermet Bey'i görünce alabildiğine kaçmaya başladı.

Sermet Bey, dokununca kaybolmadığı için bu hayalin peri filan olmadığını hemen anlamıştı. Peşini bırakmadı. Kovaladı. Çamlığın sonundaki alçak duvara dayalı bir tahtaya tırmanırken yakaladı. Gayet kuvvetliydi. Hayal, karşılık verme imkânı olmadığını anlayınca çırpınmaktan vazgeçti.

Sermet Bey:

— Ben sana el âlemlerle alay etmesini gösteririm! diye zavallı hayali sırtladı.

Köşke doğru sürükledi. Bağırды:

— Lamba getirin, suratını görelim.

Köşk halkı bahçe kapısına inmişti.

— İnsanmış kerata! Ben dünyada görünmez varlıklar filan yoktu demez miyim?

Hayal bir türlü beyaz çarşafı başından bırakmak istemiyordu. Sermet Bey zorla çekti. Sakalı bıyığına karışmış Hacı Niyazi Efendi'yi görünce şaşırıldılar. Çaresiz, yüzünü göstermemek için elleriyle örtüyordu. Arkasındaki, Şam kumaşından gecelik elbisesi yırtılmıştı.

Sermet Bey bir kahkaha attı.

Kızlar, çocuklar, hizmetçiler alıklaştılar.

Büyük Hanım:

— Niçin ümmet-i Muhammed'i korkutup deli ediyorsun a efendi? dedi.

Sermet Bey:

— Onun sebebini ben bilirim! cevabını verdi.

Sonra büyük kızına hokka kalemle, yazıhanedeki kontrat kağıdını çabucak getirmesini söyledi. Hacı Niyazi Efendi donmuş gibi, sorulan şeylere hiç cevap vermiyor, hep yüzünü karanlıklara çeviriyordu.

Kontrat kağıdıyla hokka kalem gelince Sermet Bey:

— Haydi bakalım, al eline kalemi! Yüreğine indirdiklerinin, düştürtüğün çocukların cezasını görmek istemiyorsan söylediğimi yaz. İmzayı bas! dedi.

Hacı Niyazi Efendi mekanik bir hareketle kalemi kaptı. Sermet Bey'in söylediklerini kararsızlık göstermeden kelime kelime yazdı:

Kıracım Sermet Beyden köşkün altı senelik kirası olan bin seksen lirayı peşinen aldım.

— Hah, şöyle...

İmzasını attı. Beyaz örtüsüne bu sefer yarım bürünmüş hâlde her gece sır olduğu tarafa gitti.

Sermet Bey'in iki senedir köşkte oturabildiğine herkes hayrette kaldı.

Komşuları, Hacı Niyazi Efendi'ye:

— Galiba senin evin perileri başka eve göç ettiler. Yeni kiracın hiç çıkacağa benzemiyor! dedikçe, önce sararıyor, sonra kızarıyor, şu cevabı homurdanıyordu:

— Ne abdest, ne oruç, ne namaz, ne niyaz... Kadınli erkekli, çoluklu çocuklu hepsi akşamdan sabaha kadar sarhoş! Ayol onlara peri değil şeytan bile görünemez!

BAŞINI VERMEYEN ŞEHİT

“...Hak budur ki o gazilerin içinde böyle gaziler olma ise, Zigetvara bu kadar yakında dört yan kafir hisarı iken bekleyiş, duraklama özellikle böyle cenge çalışma ne mümkün idi.”

Peçevî tarihi, s. 355

Yarın arifeydi. Öbür günkü bayram için hazırlanan beyaz kurbanlar, küçük Grigal kalesinin etrafında otluyorlardı. Karşıda... Yarım mil ötede Toygun Paşa'nın son kuşatmasından çılgın kışın hiddeti sayesinde kurtulan Zigetvar Kalesi, sönmüş bir yanardağ gibi, simsiyah duruyordu. Hava bozuktu. Ufku, küflü demir renginde, ağır bulut yığınları eziyor, sürü sürü geçen kargalar tam hisarın üstünden uçarken sanki gizli bir kara haber götürüyorlarmış gibi, acı acı bağıryorlardı. Kale kapısının sağındaki beden siperinde sahipsiz bir göl-

ge kadar sakin duran Kuru Kadı yavaşça kımıldadı; ikindiden beri rutubetli rüzgârın altında düşünüyor, uzakta, belirsiz sisler içinde süzülen kurşuni kulelere bakıyordu. Bunların hepsi Türklerin elindeydi. Yalnız şu Zigetvar... yıkılmaz bir ölüm seddi halinde "Kızıl elma" yolunu kapatıyordu. Sanki bu uğursuz kargalar hep onun mazgallarından taşıyor, anlaşılmaz bir dilin çirkin küfürlerine benzeyen sesleriyle her tarafı gürültüye boğuyorlardı.

Kuru Kadı içini çekti. Sonra "Ah..." dedi. İncecik, sinirli boynunun üstünde bir taş topuz gibi duran çıkık alınlı iri kafasını salladı. Yeşil sarığını arkaya itti. Islak gözlerini ovuşturdu. Şimdiye kadar, asker olmadığı halde, her savaşa girmişti. Birkaç bin yeniçeriyle dört beş topu olsa... Bir gece içinde şu kaleyi alıvermek işten bile değildi. Şimdi tekbaşınaydı. Ne isterse yapabiliirdi. Kalenin kumandanı Ahmet Bey öteki beyleriyle beraber Toygun Paşa ordusuna katılıp Kapuşvar fethine gitmiş...

Kapuşvar'dan sonra Zigetvar'ı saran ordu kışın aman vermez zoruyla, ele geçirme işini yarı bırakarak Budin'e dönünce, o da askerleriyle tekrar kalesine gelmemiş, Toygun Paşa'nın yanında kalmıştı. Bugün Grigal'den altı mil uzaktaydı. Kaleye yalnız Kuru Kadı karışıyordu; esmer, zayıf yüzünü buruşturdu: "Kale... amma topu tüfeği kaç kişi?" dedi. Bütün genç savaşçıları Ahmet Bey beraberinde götürmüştü.. Hisardakiler zayıflardan, bekçilerden, hastalardan, ihtiyar sipahilerden ibaretti. Hepsi yüz on üç kişiydi! Düşman, galiba öteki kalelerden çekiniyordu: Yoksa burasını bırakmaz, mutlaka almağa kalkardı. Biraz eğildi. İnce yosunlu, soğuk sipere dirseklerini dayadı. Aşağıya baktı. İki üç asker beyaz koyunların arasında dolaşıyordu. Bir tanesi karşısına geçtiği iri bir koçu, başına dokunarak kızdıırıyordu, tos vuruyordu. Öbürleri, elleri silahlarında, bu oyunu seyrediyorlardı. Bağırıldı:

— Oynamayın şu hayvanla...

Askerler, başlarını tepelerden gelen sese doğru kaldırdılar. Kuru Kadı'dan hepsi çekinirlerdi. Gayet sert, gayet titiz, gayet sinirli bir adamdı. Adeta deli gibi bir şeydi. Sabahtan akşama kadar namaz kılar, zikreder, geceleri hiç uyumazdı. Daha yatıp uyuduğunu kalede gören yoktu. Vali Ahmet Bey ona "bizim yarasa" derdi.

Zavallının sabahı bekleme denilen hastalığını kerametine de yo-

ranlar vardı. Tekrar bağırdı:

— Haydi, artık akşam oluyor, içeri alın onları. Askerler koyunları toplamaya başladılar. Kuru Kadı'nın dirsekleri acıdı. Doğrudu. Tekrar Zigetvar'a baktı. Üst tarafındaki göl, kirli bakır bir levha gibi yeri kaplıyordu. Kargalar, havaya boşaltılmış bir çuval canlı kömür ellemeleri gibi karmakarışık geçiyorlar, sessizliği parçalayan keskin, sivri sesleriyle gıkıyorlardı. Kalbinde ağır bir elem duydu. “Hayırdır inşallah” dedi. Canı o kadar sıkılıyordu ki... Elleri arkasında, başı önüne eğik, bastığı siyah kaplama taşlarına görmez bir dikkatle bakarak yavaş yavaş yürüdü. Derin bir karanlık kuyusunu andıran merdivenin dar basamaklarında kayboldu.

... Arife sabahı, herkes uyurken, o, her vakit ki gibi yine uyanıktı. Mescit odasının önündeki taş yalakta, iki büklüm, abdestini taze liyordu. Giden gece, daha gölgeden eteklerini toplayamamıştı. Bahçeye çıkan kapı kemerinde asılı kandil, sönük ışığıyla, duvarları titretiyordu.

— Hey, çavuşbaşı... Hey!...

Elindeki ibriği bıraktı. Kulak kabarttı. Bu, kuledeki nöbetçinin sesiydi. Kolları sıvalı, ayakları çıplak, başında takke, hemen yukarı koştu. Merdivende çavuşa rastgeldi. Onu itti. Yürüdü.

Nöbetçinin yanına atıldı:

— Ne var?

— Kaleden düşman çıkıyor.

Erguvani bir esmerlik içinde siyah bir kaya gibi duran Zigetvara baktı. Bu kayadan yine koyu, uzun bir karartı süzülüyor, kaleye doğru akıyordu.

— Bize geliyorlar... dedi:

Çavuşa döndü:

— Haydi, gazileri uyandır. Kurban bayramını bugünden yapacağız. Koş. Bana da çabuk topçuyu gönder. Çavuş, bir eliyle bakır tolgasını tutarak, koştu. Merdivene daldı. Kuru Kadı, uzakta, kara yerin üstünde daha kara bir leke gibi yavaş yavaş ilerleyen düşman alayına dikkatle baktı. Gözlerini küçülttü, büyülttü. Önlerinde birkaç top da sürüklüyorlardı. Binden fazla idiler. Halbuki hisardaki gaziler? Kendisiyle beraber yüz on dört kişi... “Ama, yine haklarından geliriz!” dedi. Uyanan, yukarı koşuyordu. Hisar kapısının iyice bağ-

lanmasını emretti. Sarığımı, cübbesini, kılıcını, tüfeğini getirtti. İhtiyar topçu gelince, ona da, hemen “haber topları”nı atmasını söyledi. Bu bir adetti. Saldırıya uğrayan bir kale hemen “İşaret topu” atarak etrafındaki kuleleri yardımına çağırırdı.

Biraz sonra düşman hisarın önünde, harp düzenine girmiş bulunuyordu. Zaplar başsız, gür ejderha yavruları gibi siyah ağızlarını bedenlere çevirmişti. Türkçe bağırıyorlar:

— Size teklifimiz var. Elçimizi içeri alır mısınız?

Kuru Kadı:

— Alırız. Gönderin, gelsin! cevabını verdi. Bedenler, kalkanlı, tüfekli, oklu gazilerle dolmuştu. Kalenin ruhu, neşesi, keyfi olan iki arkadaş, bu sırada tuhaf tuhaf laflar söyleyip yine herkesi güldürüyordu. Bunların ikisine de “deli” derlerdi: Deli Mehmet, Deli Hüseyin... Serhatın savaşlarında, hayale sığmayacak yararlılıklarıyla masal kahramanları gibi inanılmaz bir şöhret kazanan bu iki deli, hiçbir düzene hiçbir kayda, hiçbir disipline girmeyen, dünya şerefinde gözleri olmayan Anadolu dervişlerindendi. Her zaferden sonra kumandanlar onlara rütbe, hilat*, murassa kılıç** gibi şeyler vermeye kalkınca gülerler: “İstemeyiz, fani vücuda kefen gerektir. Hilat cahilleri sevindirir...” derler, Hak uğrunda gayretlerine ücret, ödül, övgü kabul etmezlerdi. Savaş onların bayramıydı.

Tüfekler, oklar, atılmaya; toplar gürelemeğe; kılıçlar, kalkanlar şakırdamağa başladı mı, hemen çoşarlar, kendilerinden geçerler; naraalar savunarak düşman saflarına saldırırlar... alevi gözlerle takip edilemeyen birer canlı yıldırım olup tutuşurlardı.

Kuru Kadı, onların herkesi güldüren münakaşalarını, saçma sapan sözlerini gülümseyerek dinlerken, elçiyi yanına getirdi, iki deli de sustu. Herkes kulak kesildi. Bu elçi Türkçe biliyordu. Küstahça tekliflerini söyledi.

Palankayı saran Zigetvar kumandanı Kıraçin’di.

Yanında iki bine yakın savaşçısı vardı. Grişgal’in “Vire ile verilmesini istiyordu. Ateşe, nura, haça, İncil’e, Zebur’a yemin ediyor; çıkip giderlerken muhafızlara hiçbir ziyanı dokunmayacağına dair söz veriyordu.

* Padişahın ödüllendirmek için verdiği değerli kaftan

** Kıymetli taşlarla süslenmiş kılıç

Kuru Kadı:

— Pekâlâ!... Haydi git. Biz aramızda anlaşalım, kararımızı size öğleden sonra bildiririz! diye elçiyi aşağı gönderip kapıdan attırdı. Sonra etrafındakilere döndü.

Şöyle bir göz gezdirdi. Sırtının hafif kamburu içeri çekildi:

— İştittiniz ya, gaziler! dedi, Kıracın haini bizim yüz on kişiden ibaret olduğumuzu anlamış... Üzerimize iki bin kişi ile geldi. Teklif ettiği "Vire"yi kabul etmek isteyenler varsa ellerini kaldırsın!

Kimsenin eli kalkmadı.

— Öyleyse hazır olalım. Haydi...

Bir gürültüdür koptu;

— Hazırız...

— Hepimiz, hepimiz...

— Hepimiz, hepimiz hazırız.

— Kılıçlarımız, kalkanlarımız yağlı.

— Oklarımız havlı.

— Yatağanlarımız keskin...

— Bugün ilahi yardım bizim.

— Amin, amin...

Kuru Kadı, "Ey alemlerin Rabbi" diye ellerini kaldırdı. Bir dua-ya başlayacaktı. Deli Mehmet yalın kılıç karşısına dikildi. Palabıyık, gök gözlü, geniş beyaz çehresi, yeni doğmuş bir ay gibi parlıyordu:

— Duayı bırak, efendi dedi, gaza duadan üstündür. Gel... Lüt-fet. Bize şu kapıyı aç. Kalbindeki korkuyu at. İşte hepimiz hazırız. Şu ayağımıza gelen gaza fırsatını kaçırmayalım.

Kuru Kadı'nın elleri aşağı düştü. Deli Hüsrev de arkadaşının yanına sokulmuştu. Bütün gaziler bu iki delinin arkasına üşüştü. San-ki hepsi bir anda deli oldular... bir ağızdan.

— Aç bize kapıyı, aç... diye bağırmaya başladılar. Kuru Kadı'nın iri patlak gözleri yaşardı. Yüzü sapsarı oldu. Uzun siyah sakalı kımlıdadı. İki deliyi bile titreten, bütün gazilerin saçlarını ürperten ilahi bir ağıt ahengi kadar etkili sesiyle haykırdı.

— Meydan erleri! Ey mertler! Padişahımız Süleyman Gazi aşkı-na şu sözümü dinleyin. Benim muradım sizi gazadan engellemek de-ğildir. Bugün can, baş feda olsun... Özellikle yarın kurban bayramı... Fakat bakınız amacım ne? Bugün cuma... hem de arife. Bugün ha-

calarımız Arafat'ta, diğer müminler camilerde bizim gibi gazilerin zaferi için dua etmekte... Bunda şüphesi olan var mı?

— Hayır.

— Hayır, asla...

— Hayır.

— O halde uygun olan budur ki, biz de namazlarımızı eda edelim. Gözlerimizin yaşını dökelim. Dua edelim. Birbirimizle halleşelim. Sonra gazaya girişelim. Kalanlarımız gazi, ölenlerimiz şehit olsun! Dünyada iyi nam ile anılsın. Ahirette peygamberimizin alemini dibinde toplanalım... Ne dersiniz?

— Hay hay!

— Uygun...

— Pekâlâ!

Gazilerin hepsi buna razı oldu. Öğleye kadar durdular. Abdest aldılar, namaz kıldılar, tekbir çektiler, helalleştiler. Kıracın'ın askeri, sardıkları kaleden yükselen derin uğultuyu hep teklif ettikleri "Vire" tartışmasının gürültüsü sanıyorlardı.

Ansızın, uzaktaki Türk kulelerinden atılan "işaret topları" işitildi. Bu, "Biz, dörtünale geliyoruz" demektir.

Kuru Kadı eliyle hisarın kapısını açtı. Grijal gazileri "Allah, Allah" naralarıyla müthiş bir taşkın deniz gibi fıskırdılar. İki koldan hücum olunuyordu. Kollardan birisine Deli Hüsrev, birisine Deli Mehmet baş olmuştu.

OVADA, Grijal'e gelen yollardan bir toz dumanıdır kalkıyordu. Nice bin atlı imdada koşuyor sanılırdı. Düşman, bu hali görünce şaşırıldı. İki ateş arasında kaldığını anladı. Halbuki toz duman içinde yaklaşan ancak beş on gaziydi.

... Bozgun başladı.

Deli Mehmet'le Deli Hüsrev'in takımları düşmanı kaçırmamak için iyice sanyordu. Kara Kadı cübbesini atmış. Elindeki kılıç, cesaretlendirdiği gazileri arkasından yürüyordu. Deli Hüsrev, bir sarhoş gibi Kıracın'ın alayına dalmış kesiyor, kesiyor... inanılmaz bir çabuklukla kaçanlara yetişiyor, ikiye biçiyordu.

Kuru Kadı'nın gözleri Deli Mehmet'i aradı.

Bakındı, bakındı.

Göremedi.

Acaba o muydu? Yüreği ağızına geldi. Düşman safına karışıp kaynaşan kolun arkasında iri bir vücut yere uzanmıştı... Elli altmış adım kadar kendisinden uzaktı... Siyah, yüksek atlı bir şövalye, uzun bir kargıyı* bu uzanmış vücuda saplıyordu. Durmadı. İlerledi. Koşarken ayağı bir taşla takıldı. Yuvarlanıyordu. Kılıcı ile fırladı. Hemen toplandı. Kalktı. Düşen kılıcını aldı. Doğruldu. Koşacağı tarafa baktı. Şövalye atından inmiş, kargıladığı şehidin başını teninden ayırmıştı. Bu anda, bu kestiği baş elinde, yine siyah bir şeytan gibi şahlanan atına sıçradı. Kaçacaktı... Kuru Kadı, bütün kuvvetiyle ona yetişmek için koşarken, baktı ki sol ilerisinde Deli Hüsrev kalkanını sallayarak, avazı çıktığı kadar bağıyor,

— Mehmet, Mehmet!... Canını verdin!... Bâşını verme Mehmet!...

Bu nara o kadar müthiş, o kadar etkili, o kadar yanıktı ki... Kuru Kadı: "Vah Deli Mehmet'miş!" diye olduğu yerde dikildi kaldı. Durur durmaz, o an, kırk adım kadar yaklaştığı kesik başlı şehidin yerden fırladığını gördü. Nefesi tutuldu. Şaşırıldı. Bu başsız vücut uçar gibi koşuyordu. Kendi kellesini götüren zırlı şövalyeye yetişti. Eliyle öyle bir vuruş vurdu ki... Lanetli hemen yüksek atından tepesi üstü yuvarlandı. Götürmek istediği baş elinden yere düştü. Deli Mehmet'in başsız vücudu canlıymış gibi eğildi. Yerden kendi kesik başını aldı. Hemen oracığa yorgun bir kahraman gibi, uzanıverdi. Bunu Kuru Kadı'dan başka kimse görmemişti. Herkes kaçan düşmanı kovalıyordu. Yalnız Deli Hüsrev,

— Yüzün ak olsun, ey yiğit! diye bağırdı. Sonra Kuru Kadı'ya doğru koşarak sordu.

— Nasıl, gördün mü bu civanı?

— Görmedin mi?

Kuru kadı sesini çıkaramadı. Gördüğü harika onu dondurmuştu. Olduğu yerde öyle dimdik kaldı. Sanki ölmüştü. Deli Hüsrev, onu hızla sarstı.

— Ne durursun be can! Ne olsun, haydi gazaya.

Düşman kaçıyor... Deli Hüsrev'in kalkması Kuru Kadı'yı baştan can verdi, "Allah Allah" diyerek ileri atıldı.

* Ucu sivri ve demirli uzun mızrak.

Mücahitlere karıştı.

Cenk akşama kadar sürdü.

Er meydanının kanlı yüzüne “gece siyah saçlarını” dağıtırken çağırıcının

— Gaziler hisara!

Sesi duyuldu. Dönen gaziler içinde kılıcından kanlar damlayan Kuru Kadı, birkaç sipahi ile dışarıda kaldı. Yaralıları taşıttı. Şehit olanları saydırdı. Bunlar tam on dokuz kahramandı... Düşman altmış dört ceset bırakmış, diğer ölülerinin hepsini kaçırmıştı. Kuru Kadı sabahtan beri yemek yememiş, su içmemiş, durup dinlenmemişti... Toplattığı şehitleri hisarın önündeki meydana yığırdı. Şehit Deli Mehmet’in cesedini kendi buldu. Kesik başı koltuğunda, uyur gibi, sakın yatıyordu.

Olduğu yerde gömdüdü. Sonra yanındakileri Savdı. Bu taze mezarın başına çöktü. Ezberden “Yasin” okumaya başladı. Dışarlarda kimse yoktu, yalnız uzakta kale kapısındaki nöbetçi dolaşıyordu. Kuru Kadı okurken, önündeki mezarın birden yeşil yeşil nurlarla tutuştuğunu gördü. Sesi kısıldı. Dudaklarını oynatamadı. Çenele-ri kitlendi. Bu yeşil nurun içinde Deli Mehmet’in kanlı boynuna sarılmış beyaz kanatlı bir melaike, hem onu nurdan elleriyle okşuyor, hem açık alnını öpüyordu. Bu sıcak, bu yeşil nur büyüdü, taşıtı, bütün âlem bu nurun içinde kaldı. Kuru Kadı’nın gözleri kamaştı. Ruhu yandı. Kendinden geçti.

Onu, daha ilk defa böyle derin bir uykuya dalmış gören yoldaşları zorla kaldırdılar. Koltuklarına girdiler:

— Haydi, kapı kapanacak dediler, içeri gir.

Kuru Kadı’nın dili tutulmuştu. Cevap veremedi.

Sarhoş gibi sallana sallana hisara girdi. Hâlâ titriyordu. Palan-kanın içinde Deli Hüsrev’in yakınından geçerken durdu. Kulak verdi; ağlıyor mu, inliyor mu diye... Hayır, Deli şıkır şıkır atını kaşağılıyor, keyifli bir türkü söylüyordu. Seslendi:

— Hüsrev.

— Efendim?...

Kapı açıldı. Kaşağı elinde, kolları, paçaları sıvalı, başı kabak Deli Hüsrev... daha Kuru Kadı bir şey sormadan, “Gördün mü Deli Mehmet’in zevkini?” dedi.

— Siz de benim gibi buradan gördünüz mü?

— “Gözlüye hotti gizli yoktur!”

Kütte dek kapıyı, kapadı. Yine türküsüne başladı.

Kuru Kadı kalede sabahı dar etti. Güneş doğmadan, Deli Mehmet’in mezarına koştu. Artık bütün günlerini bu mezarın başında geçiriyordu. Bu mezarın daimi ziyaretçisi oldu. Büyük bir taş yontturdu. Yazdırdı. Başına diktirdi. Beş vakit namazlarını bile cemaatine bu kabrin başında kıldırarak isterdi. Artık ne hacet dilesse, ona nail oluyordu.

Grijal’de, komşu kalelerde Kuru Kadı için “Deli oldu” diyorlardı. Her an “sonsuzluk” şarabını içmiş ezeli bir sarhoş gibi nihayet-siz bir kendinden geçme, sonsuz sınırsız bir şevk, sükûn bulmaz bir heyecan içinde yaşıyordu. Fakat nasıl deniz çanağa sığmazsa, onun büyük sırrı da ruhuna sığmadı. Taştı. Hücum günü gördüğü harikayı herkese anlatmaya başladı. Hatta daha ileri gitti, çok iyi okuduğu “Mevlid-i Şerif” diliyle o gün gördüğünü yazdı. Yüzlerce beyitlik bir destan düzdü.

Ama o eski şevki kayboluverdi. Ruhuna koyu bir karanlık doldu. Kalbine acı bir ağırlık çöktü. Artık Deli Mehmet’in yeşil nurdan mezarı içinde sürdüğü ilahi zevki göremez oldu. Bu mahrumiyet onu delirtti. Yemekten içmekten kesildi. Bir gün, yine perişan kırlarda dolaşırken Deli Hüsrev’e rast geldi. Meğer o da geziniyormuş. Elindeki yayıyla yavaşça Kuru Kadı’nın arkasına dokundu.

— Ahmak, dedi, niye gördüğünü halka söyledin?

Adam gördüğünü kaale geçirirse kazandığı hali kaybeder. Eğer sussaydın, gördüğün keramete ölünceye kadar şahit olacaktın...

Kuru Kadı yere diz çöktü, ağlamaya başladı:

— Çok perişanım diye inledi, lütfet. Gel, beni gaflet uykusundan uyandır. Benim o görmüş olduğum durum ne hikmettir? İçinde benimle senden başka onu gören oldu mu?

— Bir gören daha var. O “can” herkese görünmez.

— Kimdir?

— Bilemezsin...

— Başkaları görmedi de, biz ikimiz niçin gördük?

— O şehitlik müjdesidir!” İkimiz de mutlaka şehit düşeceğiz!...

Kuru Kadı, gittikçe öyle serseri, öyle perişan, öyle berbat oldu

ki... Kendisini o kadar seven Vali Ahmet Bey bile Budin'den gelince, onun hallerine dayanamadı. Nihayet "bu deli bir kişidir. Palankada hizmetinden istifade olunamaz" diye geriye göndermeye mecbur oldu. Anıdan epey zaman geçti. Sınırdaki değil, hatta Grijgal hisarında bile herkes Kuru Kadi'yi unuttu. Yalnız yazdığı destan okunuyor, hiç unutulmuyordu.

On iki sene sonra...

Zigetvarın ele geçirilmesinden sonra yaralılar toplanırken, meşhur kahraman Deli Hüsrev'in bir gülleyle parçalanmış cesedi yanında, uzun boylu, ak saçlı, ak sakallı, yeşil cübbeli bir şehit buldular. Kibleye yüzükoyun uzanmış yatan bu şehidin büyük, yeşil sariği, henüz bozulmamıştı. Üzerinde hiçbir silah yoktu. Yarası neresinden olduğu belli değildi. Günlerce süren kuşatma sırasında hiç kimse böyle bir adam görmemişti. İnceden inceye araştırma yapıldı. Kim olduğu bir türlü anlaşılamadı.

O vakit birçok gazilerin "gayb ordusundan imdada gelmiş bir veli" sandıkları bu şehit, acaba, Grijgal hisarının o eski deli kadısı mıydı?...

GİZLİ MABED*

Geçen gün Tokatlayan'da Sermet bana yeni bir Frenk takdim etti. Sorbon'dan arkadaşmış! Kumral, çini mavi gözlü, güzel, narin, nazik bir çocuk! Azgın bir "Doğu" aşığı. İlk lafı bu oldu:

— Azizim, siz kendinizi bilmiyorsunuz. Avrupa'yı bir şey zannederek kendi güzelliklerinizi görmüyor, kendi gizemlerinizi yaşamıyorsunuz.

Birdenbire haklı mı, haksız mı olduğunu kestiremediğim bu azarlamaya gülümsedim:

— Yaşamadığımızı, görmediğimizi ne biliyorsunuz?

— Bunu gözümle gördüm, diye coştı. Üç senedir Sermet'in evindeyim. Her şey alafranga; yemek salonu, yatak odası, karısının,

* Tapınak

kardeşlerinin giyinişleri, hareketleri, hatta zihniyetleri, anlayışları bile hep Avrupavi! Ah, nerede Loti'nin Türkiye'si?

— Loti'nin Türkiye'si karşı tarafta! dedim.

— Evet, öyle söylüyorlar. Fakat içine girilmez bir âlem! Yazık ki siz bu pitoresk âlemi sevmiyorsunuz.

— Sevenlerimiz de var! dedim.

Siz sevenlerden misiniz?

— Evet... diye abartılı bir arzulu atılış ile başımı salladım. "Sabit fikir"lerinin sınırını aşmayan Frenkler ne masumdurlar! Bu genç Avrupalı da bunlardan biriydi. Türkiye'ye dair konuşmaya başladık. İddia ediyordu ki, biz kendimizi tanımıyoruz; en güzel, en zengin, en güzel sokaklarımıza "pis" diyoruz. Artık güzellikten mahrum Avrupa binalarına, muazzam caddelere; tabiatı öldüren geometri çizgilerine kıymet veriyoruz... Rumlara hiddeti, kin ve düşmanlık derecesini geçiyordu. Beyoğlu'ndan öyle nefret etmişti ki: "Ne iğrenç Doğu karikatürü, ya Rabbi!" derken âdeta sarararak tiksiniyordu. Kafası, Loti'nin hayal gücü ile doluyordu. Bizim sefalet, vahşet, cehalet dediğimiz perişanlıklarımıza o "Harika!" diyor; bu sonsuz mezbeleler, baykuşlu viraneler karşısında nasıl olup da güzel bir heyecan duymadığımıza şaşırıp kalıyordu. Nihayet kendisinin, Avrupalılaştırmış bir Türk evine götürülmesin benden rica etti. Aklıma birdenbire Karagümrük'te oturan ihtiyar sütannem geldi. Bu gayet sofu ve gayet stoik*, gayet muhafazakâr bir kadındır; kendinden büyük eski Arap halayıkçığı** ile oturur. Kocasından kalan ufacık bir gelirle rahat rahat geçinir.

— Öyleyse sizi, hiç Avrupalılaştırmış ihtiyar bir dulun evine götürüyüm, dedim.

Teşekkür etti. Sevindi:

— Ne vakit?

— Bugün, hatta isterseniz şimdi...

— Bu mümkün mü?

— Mümkün, yalnız, başınıza bir fes alacağız, dedim.

Böyle ansızın gitmek, alaturka evde tekliflere, özentilere meydan bırakmayacak, tabiatı, göz alıcı, bu Doğu aşığı Frenk'e olduğu

* Acıya da zevke de kayıtsız, her türlü tutkudan uzak

**Cariye, kadın köle

gibi gösterecekti. Sermet, zavallının sevincine gülmekten katılıyordu. Ona veda ettik, bir arabaya atladık, Beyazıt'a indik. Frenk'çiğe, bir dükkândan çiğer gibi kıpkırmızı bir fes aldık. Kalıplattık, Tramvaya binmek istemedi:

— Buradan aşağı hep Türk mahallesi mi? dedi.

— Evet, hep Türk mahallesi.

— O hâlde rica ederim yayan gidelim.

— Pekâlâ... dedim.

Yangın yerlerinden yürüdük. Sisli bir hava; bulutlu, karanlık bir gökyüzü, harap evlerin, تنها viranelerin sessizliğine sanki acı bir hüznün karıştıyordu. Yolda ona talimat verdim. Sütanneme kendisi için "Çerkez" diyecektim.

Aslında o horozdan kaçan bir kadın değildi. Fakat belki bir Hıristiyan'ın yanına çıkmayı istemezdi. Bu basit entrika genç Frenk'in hayal gücünü daha beter alevlendirdi. Bir tarafa çarpılmış siyah, çürük, tahta evler, yıkık duvarlar, sökükle çatılar karşısında duruyor, "Oh, ne manzara, ne manzara..." diye bir türlü ayrılmıyordu. İki saatte eve gelebildik. Bu, üç katlı, ahşap, biraz viranca bir binadır. Kapıyı çaldım. İhtiyar Arap açtı.

— Sütannem yok mu? diye sordum.

— Komşuda... Buyrun...

— Haydi Karanfil Dadı; git, koş, benim geldiğimi söyle. Yanımda da bir misafirim var. Bu gece sizde kalacağız, dedim, içeri girdik.

Temiz, fakat karanlık taşlıktan geçerek koca bir merdivenden çıktık. Misafir odasına genç Frenk bayıldı. Yerde güzel bir Acem halısı yayılıyordu. Duvarlar, merhum hattat sütbabamın yadigâr bıraktığı levhalarla süslenmişti. Yastıklarına fes rengi perdelerin düştüğü se-dirler kırmızı velansalarla örtülüydü. Karşı karşıya oturduk. Kafeslere hayran oldu.

— Adeta kendimi bir rüyanın içinde sanıyorum! dedi.

Sütannem gelince benim gibi elini öptü. Ara sıra başındaki fesi unutup, gayri ihtiyari reverans hareketleri yapıyordu. Sütannem bunun pek farkına varmadı ama:

— Konuştuğumuz laf Çerkezce'ye benzemiyor, dedi. Ben:

— Anneciğim, bu senin bildiğin Çerkezce değil, hicretten sonra çıkmış, Rusça ile, Çeçence ile karışık yeni bir Çerkezce! diye kandir-

dım.

Sözde bu Çerkez misafir, hacca gitmek için İstanbul'a gelmişti. Sütannem, hac vakti olmadığını hatırlatınca ona da bir kulp buldum. Maksadı daha evvel davranıp İstanbul'da biraz Türkçe öğrenmekti.

— Ah, bu yaşta hacı olmak, ne mutlu, ne mutlu, dansı senin başına! diyordu.

— Amin, amin!

Frenk, ağızımızdan çıkan bu kelimeyi birdenbire tanıyor, aşinalığını göstermek fikriyle kendi şivesiyle tekrarlıyordu.

— Amen, amen!

Sütannem, bu Çerkezle hacca beraber git diye tutturdu. Hasılı yemek zamanına kadar hep hacdan, hocadan filan bahsettik... Ben sütannemin nasihatlerini çıtır çıtır hep Çerkezce'ye tercüme ettim. Sofraya oturunca Frenk, bütün bütün güzel heyecanının içinde kendinden geçiyordu. Yalnız yabancı misafirlere çıkan gümüş sini, zavallıyı deli edecekti. Çatalı bırakıyor, sütannem gibi eliyle yemeye çalışıyordu. Ben vazgeçirdim. Elle yemenin yalnız ihtiyar kadınlara mahsus olduğunu söyledim. Dünyanın en rahat durumunun bağdaş kurmak olduğunu iddiaya başlarken sofradan kalktık. Kahvelerimizi içtik. Sütbabamın kütüphanesinde yadigâr gibi duran eski yazma kitapları misafirime gösterdim. Nakışlarla ciltlere, minyatürlere hayran kaldı, uyku zamanı gelince onu Karanfil ile beraber, en üst kata çıkardık. Yatağını bahçe üstündeki odaya yapmışlardı. Ayakyolunu falan gösterdim. "Bonsoir*" dedim. Ben de orta kattaki odaya çekildim. Gece fırtına çıktı. Şiddetli bir yağmur yağdı. Sabahleyin gayet güzel bir hava açılmıştı. Frenk'i, uyanmış, giyinmiş buldum. Yatağın içine oturmuş, bir şeyler yazıyordu.

— Bonjour...

— Bonjour mon ami!**

— Ne yazıyorsunuz?

— Oh, hislerimi

— O kadar etkilendiniz mi?

— Tarif edemem, size tarif edemem...

Aşağı indik, sabah kahvelerimizi içtik. Sütannemin ellerini öp-

* Fransızca iyi akşamlar. Bonsuvar okunur

**İyi günler arkadaşım

tük. Bu Frenk'i, daha beter Doğu pitoreskinin içine batırmak için yayan olarak Fatih'e götürdüm. Caminin karşısındaki kahveye oturduk. Birer nargile ısmarladım. Dışarı üflemesin diye evvela önemle içme işlemini öğrettim. Keyiflerimiz gelmeye başlıyordu.

Zavallıyı yine azıttırmak, çoşturmak için:

— Azizim, şu karşındaki mabede* bak, dedim. Ne hoşluk, ne yücelik, değil mi?

Frenk gülümsedi, o kadar heyecanlı görünmedi. Daha dün yıkık çeşmelerin, eğrilmiş duvarların huzurunda deli gibi çırpınan bu adamın kayıtsızlığı tuhafıma gitti.

Sordum:

— Bu abideyi beğenmediniz mi yoksa?

— Bu, bu mabet hiç, diye mavi gözlerini küçülterek tekrar gülümsedi.

— Ne demek hiç? Bu, İstanbul'un muazzam bir abidesidir...

— Bu hiç... Bu mabet hiç...

— Ne demek?

— Ben, ondan daha önemlisini gördüm.

— Olamaz, dedim, ne vakit gördünüz?

— Bu gece...

— Rüyanızda mı?

— Hayır.

— Ya nerede?

— Evde.

— Hangi evde?

— Yattığımız evde. Şaşaladım:

— Ne gördünüz canım?

— Piyer Loti'nin göremediği bir şeyi, hiçbir Avrupalının tanımadığı bir sırrı...

Gülümsüyordum.

— Evet, ben sizin gizli mabedinizi gördüm.

— Nasıl gizli mabet canım?

— Nafile, saklıyorsunuz. Ben gördüm işte! Asırlardan beri Avrupalıların gözlerinden sakladığınız mahrem mabedinizi, özel mabedinizi bu gece gördüm. Ama emin olunuz, bu sırrı saklayacağım. Paris'e gidince gazetelere yazmayacağım; bu hatıra, defterimde kut-

sal bir şey gibi saklı kalacak.

— Laflarınızdan hiçbir şey anlamıyorum, dedim.

— İsrar etmeyiniz, gördüm, gördüm...

— Neyi canım?

— Gizli mabedinizi!

— Bizim gizli mabedimiz filan yoktur.

— Nafile inkâr ediyorsunuz, ben gördüm.

— Tuhaf, çok tuhaf, diye başımı sallıyordum.

Frenkçik, dayanamadı. Cebinden maroken* kaplı bir defter çıkardı:

— Bak görmüş müyüm, görmemiş miyim? dedi.

Son sayfaları okumaya başladı:

Sabah! Büyük bir heyecan, bir haz içinde şu satırları yazıyorum. Dün Sermet'in takdim ettiği bir Türk'le bu İstanbul'un en bilinmez yerine geldim. Meğerse Jack Casanova, Piyer Loti filan sokaklarla yalıların selamlık dairelerinde birer kahve içmekle doğuyu gördük sanıyorlarmış. Asıl doğu görünmeyen tabakalarda... Ben işte hiçbir Avrupalı'nın göremediği şeyi gördüm. Burası ihtiyar, dul bir kadının evi. Gayet dindar bir kadın. Evin içi, sofrta takımı, âdet, tarzlar, hasılı her şey hiç bozulmamış... Tamamıyla alaturka. Gece beni en üst katta bir odaya yatırdılar. Sabahleyin gayet erken uyandım. Yataktan kalktım. Garip bir merak içimi yiyordu. Ayaklarımın uçlarına basarak dışarı çıktım. Karşıda bir oda vardı. Kapısı aralıktı. Yavaşça ittim. Bir de ne göreyim? Gizli bir aile mabedi! Beyaz perdeler inik. Aralarından soluk bir aydınlık giriyor. Duvarlarda birçok büyük levha asılı. Köşelerde ağır, ceviz ağacından yapılmış, demir çemberli mezarlar duruyor. Şüphesiz bu mezarlarda sevgili ölülerin mumyaları var. Bir tanesini açmaya çalıştım. Mümkün değil, kilitli. Sonra yerde irili ufaklı birçok kap duruyor. Bazıları bakırdan, bazıları porselenden, içlerinde kıymetlileri var. Mesela kapının hizasında, birinci mezarın önündeki gayet kıymetli, etrafı altınla yaldızlanmış bir kap.

Köşede yeşil bir vazo... Kim bilir nasıl bir topraktan yapılmış, mabedin içinde manasını anlayamadığım bir ölçü dâhilinde ipten bir takım dılılarla açılar gerilmiş. Bu kutsal açılarda üzerinde şüphe-

* Fas'ta işlenen yumuşak bir çeşit keçi derisi

**Kutsal emanetler

siz ölümlere ait olan birtakım reliqueler** asılı. Kaplarda kutsal sular duruyor. Bazısında taşacak derecede çok, Mekke'nin, Medine'nin kim bilir, hangi meçhul, hangi kutsal köşelerinden gelen bu esrarlı, bu mukaddes sulardan tattım. Biraz kekremisi... Kapların dibinde hafif, ama gayet hafif bir toprak tortusu var. Her kaptan içtim. Hepsinin tadı var. Kalbim çarpmaya başladı. Yasak bir mabede girmiş bir küfürbaz, bir hain, bir kâfir heyecanı ile dışarı çıktım. Sanki bu mezarlar birdenbire açılacak, içlerinden yüzlerce sene evvel ölmüş ihtiyar Türkler kavuklarıyla, yatağanlarıyla kalkıp üzerime yürüyecekler sandım. Sanki duvarlardaki levhalar sallandı. Mukaddes kapların içi çalkandı. Sanki o an bir deniz olacak, oralarda beni boğacaklardı.

Bu mukaddes suların hiddetini, sessizliğini, yüceliğini şimdi içimde duyuyorum gibi oluyorum.

Esrarlı, kapalı bir rehavet, bir ateş damarlarıma yayılıyor. Beynimde karanlık, meçhul bir kubbenin derin yansımalarını işitiyorum. Öyle anlatılmaz bir heyecan duyuyorum ki...

Kendimi tutamadım öyle bir kahkaha attım ki... Frenk, marpu-cunu elinden düşürdü. Az daha nargilesi devrilecekti. Sabah keyfini çatmaya gelmiş müşterilerin afyonlarını patlattım. Dik dik yüzüme bakıyorlardı.

Frenk sordu:

— Neye gülüyorsun?

— Ayol, sen gizli mabede girmemişsin, dedim.

— Ya nereye girmişim?

— Sütannemin sandık odasına!

— Sandık odası mı?

— Bizim evlerde komod, aynalı dolap filan yoktur. Eşyalarımız birer sandıkta, sandıklar da birer odada durur. O mezar zannettiğiniz demir çemberli ceviz tabutlar, bizim çamaşır sandıklarımızdır.

— Ya duvardaki levhalar?

— Sütbabamın eserleri... Yadiğâr diye sütannem satmıyor.

Frenk inanmıyordu. Ben hâlâ gülüyordum.

— Ya ipten yapılmış geometrik şekiller? O "relique"ler?

— Yağmurlu havalarda çamaşır asmaya mahsus ip. Açıklar, üçgenler, tesadüfen oluşmuş, relique zannettiğiniz de kullanılmayan elbiseler...

Frenk yine inanmıyordu. Mavi gözleri birdenbire bulutlanmıştı. Yalanımı yakalamış gibi başını salladı:

— Ya o kutsal sular? Onlara ne diyeceksin azizim? dedi.

— Gece yağmur yağdı. Sütannemin sandık odası, bildim bileli akar. Tavandan damlayan yağmur suları yerleri ıslatmasın diye geceleyin Karanfil, o kapları odaya sıra sıra dizmiş olmalı, dedim.

Frenk, evlerimizin üzerindeki “Maşallah” levhalarını millî bir sigorta şirketinin işaretleri; saçaklarımızda sallanan nazarlık pabuçlarını, damdan dama kaçan hırsızların oralara takılıp kalmış ayakkabıları zanneden meşhur millettaş gibi, bir an durdu, düşündü. Derin derin nargilesini çekti. Yutkundu. Elinde açık kalan defterini cebine soktu. Ben hâlâ duruyor duruyor, gülüyordum.

— Gülme azizim, sizin sandık odalarınızda bile öyle esrarlı, öyle anlaşmaz, öyle bilinmez, öyle dinî bir hâl var ki...

— Ne gibi?

— Öyle bir şey ki, siz körsünüz... Görmüyorsunuz hepsi bu, dedi.

Fakat bizim göremeyip de, yalnız kendisinin gördüğü şeyin ne olduğunu bir türlü söyleyemiyordu.

Malum ya, Türkler, hükümlerinde çok naziktirler! “Biz körsek, işte siz de dilsizsiniz!” cevabı ta dudaklarımın ucuna gelmişken sustum. Hiç ses çıkarmadım.

KURUMUŞ AĞAÇLAR

Ayşe aptallaşmış, hiç cevap veremiyor, yalnız ağlıyordu. Anasının, babasının köylülerin arkasına takıldı. Demin koştuğu yerlerden miskin miskin köye döndü. Evlerine yaklaştıkları zaman havadan bir ses geldi:

— Buldunuz mu Mehmet Ağa?

— Bulduk Hoca Efendi...

Ayşe, gözlerini yukarı kaldırdı. Kurt Hoca, başıkabak, yalınayak, kolları sıvalı, evinin yüksek taraçasında kalaylı ibriğiyle abdestini tazeliyordu.

— Nerede imiş?

— Fundalıklarda, Uyumuş kalmış...

— Bu yağmurda orada ne yapıyormuş ki...

— Söylemiyor domuz.

— Örtüye koyun onu örtüye... Artık onun açık dolaşması caiz değil.

Zavallı Ayşe hiç sesini çıkaramıyor, utancından yerlerin dibine geçiyor, bastığı çamurlara bakarak, bütün göğsünü sarsan derin hıçkırıklarla hüngür hüngür ağlıyordu.

Deli Murat, memleketin en azılı bir derebeyiydi! Fakat yaşlandıkça aklı başına geldi. İyinin, kötünün farkına varmaya başladı. Artık en küçük bir fenalık bile onun vicdanında sönmez bir azap cehennemi tutuşturuyordu. Elli yaşına girmişti. Hacca gitmek niyetindeydi. Ama hangi yüzle?... Uzun kış geceleri vahşi bir saraya benzeyen kulesinin تنها odasında ocağın alevlerine dalarak, yaptıklarını düşünürdü. Tam otuz sene... Etmediği kalmamıştı. Soyduğu kervanları, kaldırdığı kızları, vurduğu postaları, yaktığı köyleri, yıktığı hanları, bastığı şehirleri, hep birden hatırladı. Hele öldürdüğü insanlar... Bunları unutabilmek imkânı yoktu. Aslında çoğunu kendi nefsinin kurtarmak için öldürmüştü. Fakat ne olursa olsun, yine kandı! Evet, kırk kan!...

Bir gece sabaha kadar uyuyamadı. Daha şafak sökmeden atlarını hazırlattı. Kasabaya doludizgin koştu. Sabah namazını henüz bitiren Karabab'ı seccadesinde buldu.

Ulu Şeyh, vaktinin en büyük erenlerindendi. Tekkesi ümitsizlerin mabediydi. Şeyh Murat'ı görünce gülümsedi:

— Hoş geldin. Seni bekliyordum... dedi.

— Beni mi?

— Evet.

— Niçin?

— Hacca gitmek istiyorsun, değil mi?

—

Deli Murat bu her şeyi bilen, her şeyi gören, gaipten haberdar, mübarek ihtiyarın ellerine sarıldı. Öptü:

— Fakat yüzüm yok, babacığım dedi.

— Allah her şeyi affeder.

— Benim kabahatim çok. Günahlarım çok büyük.

—

Seccadenin kenarına diz çöktü. Ağlaya ağlaya geçmişini anlattı. Bunlar hatırında durdukça peygamberin mezarına yüz sürmeye ce-

saret edemeyecekti! Karababa,

— Senin kırk kanın var! dedi.

— Evet.

— Allah bunları bile affeder.

— Nasıl?

— Ya ölüme layık bir adam vurursun... Deli Murat,

— Aman aman! diye haykırdı, ben artık adam öldüremem!

Karababa,

— Yahut da, büyük bir konak açar, geleni geçeni, fakir zengin ayırt etmeden doyurursun. Hepsinin gönlünü hoş edersin! dedi.

Deli Murat, bu ikinci kefareti uygun buldu. Parasının sayısını bilmezdi. Bir konak değil, on konak açabilirdi.

— Pekâlâ babacığım dedi, yarından sonra konak açıktır. Fakat kanlarımın affolunup olunmadığım nereden bileyim?

— Bilip de ne yapacaksın?

— Hacca gideceğim. Karababa bir an düşündü:

— Konağın iç bahçesine kurumuş ağaçlar dik... dedi.

— Kurumuş ağaçlar mı?

— Evet, bunlar yeşerip çiçek açınca, kanların affedilmiş, keffaretin kabul olunmuştur.

— Hiç kurumuş ağaç yeşerir, çiçek açar mı?

— Açar.

—!...

Deli Murat'ın vahşi bir saraya benzeyen kulesi geniş ovaya inen yolun üstünde idi. Yedi ülke yolcuları önünden geçmeye mecburdu. Burasını hemen konak haline koydu. Her odaya bir sofraya kurdu. Günde yirmi kazan kaynıyordu. Ekmeğinden, etinden, pilavından yedirmeden kimseyi geçirtmezdi. İç bahçeye de Karababa'nın dediği gibi kurumuş ağaçlar diktirdi. Her gün bunları yokluyordu. Aradan bir sene, iki sene, üç sene geçti. Kurumuş ağaçlar yeşermek şöyle dursun, hatta çürümeye, kurtlanmaya yüz tutmuştu. Her gün yine kazanlar kaynıyor; yaz, kış hayat devam ediyordu. Deli Murat'ın içine şüphe girdi: "Budala mıyım? Hiç kurumuş tahtalar çiçek açar mı? Karababa, beni daima hayrat yapayım diye böyle aldatmış olmalı!" diyordu. Gündüzleri menzilin önündeki çardağa oturur, uşakları, yolcuların nasıl ağırladıklarına eşlik ederdi. Karnı tok olanlara bile

mutlaka aşından bir yudum tattırır. Bir çardakta kefaretinin kabul olunup hacca gidebileceğini düşünürken daldı. Tatlı bir rüya görmeğe başladı. Bir devenin üstünde, tek başına, çöl ortasında gidiyor. Deve birdenbire durdu. Deli Murat uğraşüyor bir türlü yürütemiyordu. Nihayet, deve silkindi. Murat kumlara yuvarlandı. Gözlerini açıp "Hayırdır inşallah!" derken uşaklarının yol üstünde bir atlı ile uğraştıklarını gördü. Dikkat etti. Bu adam atından inmiyor,

— Bırakın beni! Acele işim var. Duramam!! Bırakın... inmem... diyordu.

Uşaklar zorluyorlar,

"İn, bir yudum çorba iç. Sonra git, seni bırakırsak, ağa bize da-rılır..." diye yalvarıyorlardı.

Deli Murat doğruldu. Kendisi de inmesi için atıyla ricaya gidecekti. Kalktı. Tam yola doğru yürürken yolcu atını şaha kaldırmış, uşakların elinden kurtulmuştu. Deli Murat'ın inat damarı tuttu. İçinden, "Ulan ben sana mutlaka aşımından tattıracağım!" dedi. Belinden tabancasını çıkardı. Havada uçan serçe kuşlarını nişan almadan vura-bilirdi. Yolcunun hızla uzaklaşan atına güzel bir nişan aldı. "Hayvan ölünce gidemez. Çorbayı içer. Ben ona en iyi atlarımdan birini hediye ederim, memnun olur..." diyordu. Tetiği çekti. Fakat at durmadı. Bilakis dötrnala kalktı. Üzerindeki adam yere düşmüştü. Uşaklarıyla beraber bu yolcunun imdadına koştı. Bir de ne görsün? Meğerse ata attığı kurşun, zavallı sahibinin ensesinden girip alnından çıkmamış mı? Yüzünden taze kanlar sızıyordu. Az buçuk daha kendini kaybedecekti. İşte kırk kanını Allah'a affettirmeğe çalışırken kazara elinden, yeni bir kan daha çıkmıştı. Ağlamaya başladı. Üzüntüsü o kadar müthişti ki... Uşakları ürktü. "Bırakın, kendimi öldürecekim. Artık dünya bana haram olsun!" diye haykırıyordu. Elinden tabancasını zorla kaptılar. Sakinleştirmek için konaktaki dasına götürdüler. İç bahçeye girince birdenbire:

— Aa... diye haykırdı. Bakınız, balanız...

Kurumuş ağaçlar, hepsi ilkbahar bademleri gibi çiçek açmıştı. Bu mucize herkesi şaşırttı. Deli Murat, sevincinden bu bir anda yermiş ağaçların diplerini öpüyor, gözlerinden mutluluk yaşları akıyordu. İşte artık günahları, kırk kanın günahı affedilmişti. Demek kaza ile vurduğu adam ölüme layık bir günahkardı? Bunun kim ol-

duğunu araştırdı. Konakta hazır bulunan yolcuların hepsi tanıyorlar:
— Dünyada bunun kadar iyi adam yoktu. Allah rahmet eylesin... diye acıyorlardı. Fakat Deli Murat,

— Hayır, hayır dedi, bu adam ölüme layık bir günah karmış!...

Tanıyanlar tekrar reddettiler:

— Hayır, mübarek bir adamdı!!! Hemşerilerinden kimseye fenalık etmedi. Beş vakit namaz kıldı. Üç ay oruç tuttu. Fakire, fukaraya baktı. Öksüzleri büyüttü...

— Hayır, hayır bu adam ölüme layık bir günahkarmış!

Ama cesedin başında herkes iyiliğine dair şahadette ısrar ediyordu. Nihayet Deli Murat,

— O halde, bu adam şimdi gayet büyük bir günah işlemeğe gidiyormuş! dedi.

Uşaklarına ölünün üzerini aramalarını emretti. Küçük bir mektuptan başka bir şey bulamadılar: Bu mektup genç ve namuslu bir kadının aleyhinde yazılmış kocasına gönderiliyordu!...

RÜŞVET

Çarşı meydanının büyük çınar ağaçları, yere düşen gölgelerini alacalandırarak, fısıldıyorlardı. Kuvvetli bir rüzgar esiyordu. Avukat Hacı Namık Efendi, kağıtlarını uçmasın diye, zümrüt bir kameriye-ye* benzeyen küçük dükkanının camlarını indirdi. Sonra gitti, açık kapıyı iterken heybesi omzunda, semerli atının yuları elinde, sarıklı, kısa boylu yuvarlak bir köylünün yaklaştığını görünce:

— Merhaba Ali Hoca dedi, böyle vakitsiz ne arıyorsun burada? Daha pazara iki gün var...

Köylü, siyah sivri iki noktaya benzeyen mini mini gözlerini daha çok küçülterek:

— Aleykümselam, efendi! Belaya düştüm. Bir dava için geliyo-

* Bahçelerde yazın oturulmak için yapılan, kafes biçiminde, kubbeli, üstü yeşilliklerle sarılmış süslü çardak.

rum... diye başını salladı.

— Ey, gel, biraz konuşalım bakalım.

— Konuşalım.

— Derdini anlat bana bakayım.

— Senden başka zaten kime anlatacağım?

Atının yularını peykenin* destek direğine bağladı. Küçük dükkana girdi. Ceviz yazıhanesinin sağındaki hasırlı alçak sedire oturdu. Heybesini yanına koydu. Namık Efendi'nin uzattığı tabakadan sigara sararken davasını anlattı. Hasmı, köyün muhtarı Huysuzoğlu'ydü. Ona ait bir arsanın üzerine Ali Hoca vaktiyle bir bina yaptırmıştı. Şimdi o, neden sonra bu binayı kabullenmeye kalkıyordu. Halbuki bina kimin ise, yer de onun demekti...

— Sen haksızsın, Ali Hoca! dedi.

— Haksız mıyım?

— Evet.

— Hayır, ben haklıyım. Neye binayı yaparken sesini çıkarmamış?

— Çıkarmasın.

— Ben haklı olduğumu biliyorum, Namık Efendi. Davadan vazgeçmem.

— Kaybedeceksin!...

— Edeyim, zararı yok. Ama davadan vazgeçmem.

— Namık Efendi haksız davaları almazdı. Ali Hoca'nın vekalet teklifini reddetmek istiyordu. Fakat "Bozüyük" köyünün halkı otuz senelik müşterileriydi. Eşek ahırını beller gibi onun dükkanını bellemişler, hükümetteki her işleri için ona başvurmayı adet edinmişlerdi. Kışlık tahılı da hemen hemen tamamıyla oradan gelirdi. Nihayet:

— Pekala, senin bu işine bakayım. Kaybedince bana darılmayacaksın! dedi.

— Darılmam, ama neye kaybedeceksin?

— Çünkü haksızsın.

— Hakime güzel bir koç göndersem?

— Ne?...

— O vakit davayı kazanamaz mıyım?

— O vakit hiç şüphesiz kaybedersin işte!...

— Niçin?

— Yeni hakim senin bildiğin adamlardan değil...

Ali Hoca avukatının heyecanını anlayamıyordu. Ondan yeni hakim methini uzun uzadıya dinledi. Bu zat rüşvetin, hediyein korkunç bir düşmanıymış! En haklı bir davacı kendisine rüşvet vermeye kalkışsa o saatte onu haksız çıkarırmış!

Ali Hoca:

— Allah böyle doğruları dünya yüzünden eksik etmesin! diye dua etti.

Namık Efendi,

— Amin, amin! dedi.

Davaya, doğruluğa dair bir saat kadar konuştular. Vekalet için anlaştılar. Avukat ümitsizdi. Bu işi hatır için alıyordu. Haksızlık o kadar meydanda idi ki...

İki hafta sonra, aynı saatte Ali Hoca, yeşil boyalı dükkanının kapısında görüldü. Namık Efendi bir dilekçe yazıyordu. Gözlüğünün üstünden müşterisini görünce güldü: dedi.

— Hoş geldin be! Ne dersin, davayı kazandık!

Bu kadar haksız bir hükmü hakimnin nasıl verdiğine bir haftadır şaşıyordu.

Ali Hoca soğukkanlı:

— Benim gönderdiğim koç sayesinde kazandık! cevabını verdi.

— Ne!... Sen hakime bir koç mu gönderdin?

— Evet.

— Buna cesaret ettin ha?...

— Evet, ama sen bana "Rüşvet düşmanıdır, kim hediye verirse haksız çıkar" dememiş miydin?

— Evet.

— Ben de koçu gönderirken kendi ismimi vermedim.

— Ya ne yaptın?

— Hasmım, muhtar Huysuzoğlu'nun ismini verdim.

— !

İhtiyar avukatın kalem elinden düştü. Arkasına dayandı. Karşısında parlayan minimini siyah gözlere bakakaldı. Meydandaki büyük çınar ağaçlarının derin fısıltıları, kapıda ayakta duran Ali Hoca'nın yanlarından, tepesinden, bacaklarının arasından giriyor, duvarlarına eski il gazeteleri yapıştırılmış dükkancımın içini dolduruyordu...

KERAMET

Yangın yarım saatten beri devam ediyordu. Fakat mahallenin ahalisi iki ev sonra söneceğine kaidiler. Çünkü bir zat- ı şerifin türbesi vardı. Mümkün değil, o, tutuşmazdı! Şiddetli bir kible rüzgân esiyor, alevleri, kıvılcımları saçan tahta parçalarını, türbenin üzerine, türbenin altındaki evlerin çatılarına fırlatıyordu. İtfaiye bölüğü, tulumbalar son gayretlerini sarf ediyorlardı. Polisler etrafı ablukaya almışlar, kaçırılan eşyanın yağmasına meydan vermiyorlardı. Çiroz Ahmet, etrafına bir göz gezdirdi. Bu, kaşarlanmış bir külhanbeyi idi. Onca yangın demek vurgun demektir. Ama mahalle çok fakirdi. Biliyordu ki, şu yanan zavallı kulübeciklerin içinde yatak yorgandan başka bir şey yoktu. Hâlbuki vurgunda âdet yükte hafif, pahada ağır şeyleri bulmaktı.

— Allah belasını versin! Faydasız yangın! diye başını salladı.

Ahali türbenin önüne toplanmıştı.

— Buraya gelince söner! diyorlardı.

Çiroz Ahmet, yeşil boyalı türbenin penceresine sokuldu. Kör bir kandilin hafifçe aydınlattığı sandukaya baktı. Başu ucunda iki büyük şamdan duruyordu. Sandukanın iki tarafında iki seccade yayılı idi. Açık rahlelerde büyük Kur'an-ı Kerimler yan gelmiş yatıyorlardı. Çiroz Ahmet, kelepir karşısında parlayan bir Yahudi gözüyle bunlara baktı. Asgari bir hesap yaptı. İçinden:

— Şamdanlar onar liradan yirmi... Seccadeler on beşerden otuz... Kitaplar mutlaka yazmadır. Yirmi de onlara de, etti yetmiş, dedi.

Yeşil boyalı kapıya gitti. Çiroz, kemikli omuzlarıyla bu kapının kuvvetini yokladı. Sonra kilidine baktı. Yavaş yavaş dayanmaya başladı. Halk yangınla meşguldü. Çiroz Ahmet son derece kuvvetliydi; hani o yalnız külhanbeylerine mahsus, pazısız, idmansız, sporsuz, gizli, harikulade kuvvet... Dayandıkça kapı çıtırdamaya başladı. Nihayet küt etti açıldı. Çiroz'un, içeri girince ilk işi, kör kandili üflemek oldu. Fakat alacağı şeyler her ne kadar pahada ağır ise de yükte öyle pek hafif değildi. Zihni hemen bir vurgun planı düzenlemeye başladı. Plan zihninde oluştukça, Çiroz, sonucu beklemiyor, ayrıntıları uyguluyordu. Şamdanların mumlarını çıkarıp yere attı. Rahlelerdeki kitapları alıp hepsini belinden çıkardığı Trablus kuşağına sardı. Sonra biraz durdu, burnunu kaşıdı. Yavaşçacık seccadeleri topladı; bunları beygirin üzerine çul vurur gibi sandukanın sırtına örttü. Şimdi kapıdan çıkmak gerekiyordu. Ama dışarısı dolu idi. Sandukaya dayandı. Biraz düşündü. Kavuk da bırakılacak bir şey değildi, üzerinde sırmalı bir çevre vardı. Sanduka birdenbire kaydı. Çiroz Ahmet düşmemek için toplandı. Acaba evliya diriliyor muydu? Durdu, baktı, gülümsedi.

— Vay canına, yere mihli değilmiş be, dedi.

Eğildi, altına bakmak için sandukayı kaldırdı. Bu gayet hafifti, ince tahtadan yapılmış, üstüne yeşil çuha kaplanmıştı. Zihindeki "çıkış planı" tamamlandı. Kitaplarla şamdanları kucakladı. Bu sandukanın altına girdi. Yavaş yavaş yürüdü. Durdu. Sandukanın altından elini çıkarıp yavaşça kapıyı açtı. Sol taraf caddeye çıkıyordu. Yakalanma ihtimali vardı. Sağ taraftaki sokak تنها idi. Viranelikler çoktu. Ama yangın o tarafta idi. Herkes o tarafa birikmişti. Çiroz Ah-

met, sandukanın altında uzun süre düşünmedi. Paldır küldür kapıdan çıktı. Gürültüye başını çeviren halk şaşırıldı. Herkes olduğu yerde kaldı, işte evliya kalkmış yürüyordu. Tulumbalar durdu. Şiddetle esen rüzgâr birdenbire durdu; itfaiye askerleri korkularından ellerindeki baltaları, kancaları, hortumları düşürdüler. Sanduka, yangına doğru yürüdü, iki tarafa açılıp yol veren ahali korkudan titriyordu. Sanduka, korkunç, manevi bir heybetle sallana sallana aralarından geçti, karanlıklarda kayboldu.

Türbeden evvelki iki ev de ateşten kurtulmuştu. Yanmayıp evliyasız kalan türbe, yine mahalledeki kutsallığını korudu. Yalnız okuyanlar, yüzlerini eskisi gibi artık boş binaya çevirmiyorlar, kibleye bakıyorlar:

— İki gözüm, yangın gecesi bu tarafa gitti! diyorlardı.

KURBAĞA DUASI

Taşra âlemi... Yani İstanbul'un dışında geçen hayat ne hoştur! Bunu ancak yaşayan bilir. Bir taraftan ileri gelenler, alimler filan! Öbür taraftan memurlar, zabıtlar, muallimler... Sonra kasabanın çift, çubuk sahibi yerli ahali... Her sınıfın, her zümrenin ayrı kahvesi, ayrı eğlencesi, ayrı zevki vardır. "Beynessınıf", sınıflar arası, denilebilecek yegâne adam, kazanın belediye doktorudur. O daima herkesle konuşur, düşer, kalkar. Muallimlerin, memurların, zabıtların oturduktan kahvelere girer. Eczane ise ileri gelenlerin kulübüdür. Büyük rütbeli memurlar da oraya uğrarlar. Avukat yazıhaneleri de bir dereceye kadar eczaneye benzer.

Hasılı taşra, başlı başına gayet hoş bir âlemdir. Yedi, sekiz, belki dokuz sene oluyor, ben de İstanbul'a pek uzak olmayan bir kasa-

bada lise öğretmeni idim. Başlı başına bir âlem olan taşrada, mektep de başka bir âlemdir. Âdeta âlem içinde bir âlemdir! Programları, gayeleri birbirine zıt, dört beş mektebin yetiştirdiği yaşlı, genç, zeki, budala, zevzek, sükuti yirmi farklı adam: Müdür, muavin, öğretmenler, öğretmen yardımcıları, idare memurları... Evvel zamandan kalma, hani o bir tarafından güneş batarken öbür tarafından doğan eski kocaman imparatorluğumuzun en uzak köşelerinden gelme yatılı talebe... Her ırktan, her cinsten, lisanlarından başka hiçbir şeyleri Türkleşmemiş, bir sürü çocuk... Fakat bu kadar açık zıtlıklar arasında o ne samimi uyum! Mutaassıplar*, gericiler, liberaller, sonra hiçbir bilinen mesleği, karakteri olmayanlar birbirleriyle kardeş gibi geçinirlerdi. Bir matematik muallimi vardı ki, aşırı derecede açık fikirliydi. Tabiat muallimi hepimize kara cahil gözüyle bakıp için için acıyan ciddi bir gençti. Ben edebiyat muallimi idim. Fransızca muallimi bir Yahudi idi. Nöbetçi olduğu vakitler, gece müzakeresinde, çocukların kendisine sorduğu kelimeleri Latin harfleriyle cep defterciğine yazar, ertesi günü manalarını benden anlardı. Bir kere “cezve-i Rahman**”ın ne demek olduğunu zavallıya sormuşlar, iyi anlamamış, defterine “cezve-i Rahman”** yazmış.

Muallimlerin odasında beni tuttu:

— Cezve-i Rahman*** ne demek? dedi.

— Öyle şey olmaz! diye güldüm, ısrar etti.

Kendisine soran talebeyi buldurdu. Kitabı açtı. Yanlış anladığı meydana çıkınca, bu aramızda bir alay oldu. Biçarenin adı “cezve-i Rahman” kaldı gitti.

Hele Müdür... Ben dünyada bu kadar düzen düşkününü, kanun düşkününü, usul düşkününü bir adam görmedim. Bir kere yönetiminde olan hiçbirisiyle özel ilişkide bulunmaz; mektep heyetinin haricinde, tıpkı bir mitolojik tanrı gibi ayrı yaşardı. Aramızda lakabı “zımnında****” idi. Son derece önem verdiği meclis günleri, odasında toplandığımız vakit, hiçbirimize laf söyletmez, hepimize “zımnında, zımnında, zımnında” diye ayrı resmi mektuplar yazdırır, herhangi bir

* Kendi inanç ya da ideolojisini tek ve en üstün, diğerlerini tümünden batıl gören

**İlahi coşku

***Allah'ın cezvesi

****Dolayısıyla

meseleyi aynı kelimelerle, aynı cümlelerin sonuna bu “zımında’yı takarak bir şey kaleme aldırınca hallettim sanırdı.

Arkadaşlarımın içinde en sevdiğim ulum-ı diniye hocası Bahir Efendi idi. Medreseden sonra darülfünunu da tamamlamıştı. Yaşı el-lye yaklaşıyordu. Fikrinde ısrarlı, becerikli, açığız, tuhaf, şen bir adamdı. Benimle dostluğuna sebep, terbiye hakkındaki fikirlerimizin bir olmasıydı. Çünkü ben her ne kadar milliyetperver bir liberal isem de, “terbiye”nin daima “muhafazakârane” olması gerektiğine inanırdım. Sosyal inkılabın yeri mektep değil, hayattır. Muallimlerin vazifesi çocuklara, eski hayatın terbiyesini ibram etmektir. O da işte benim gibi düşündüğü için, meclislerde ikimiz taraftarlarımızla bir kuvvet oluşur, liberallere, yeni modern terbiye taraftarlarına ağız açtırmazdık. Bahir Hoca'nın en aşık olduğum şeyleri canlılığı ile “mebnî aleyh, mebnî bin, mebnî leh” gibi tabirleri idi. Kavga eder gibi konuşur, kelimelerine sanki yumruk şeklinde vücutlar vermek istiyormuş gibi sağ kolunu, bir Karagöz çevikliğiyle, sallardı. Kusuru yalnız nargilesiydi. Buna o kadar tiryaki idi ki, kahvede, mektepte, günde on tane içmeden yapamazdı. Nargile bu... Cigara filan gibi bir şey değil. Havaleli, müdürden, müfettişlerden gizlemek lazım... Bir gün kahvemizde oturmuş, portatif bir nargile şekli düşünüyorduk. Mesele içildikten sonra üzeri çıkarıldı mı, sürahiye benzesin, lüle cebe gibibilsin...

Bahir Hoca:

- Ya marpuç? diyordu.
- Cübbenin altına, beline sararsın.
- Kınlın..
- Fesinin içine çörekle...
- Sığmaz...

Böyle konuşurken içeri, belediye doktorunun girdiğini gördük. Bizim yanımıza geldi, selamlaştık. Oturdu. Cuma günü Bektaşî Tekkesi'ne gideceklermiş. Kuzu, saz, biraz da mey varmış. Bizi de davet etti.

Ben:

- Gidemeyiz! dedim.
- Biz muallimdik. Öyle sazlı, sözlü, içkili meclislere giremezdik. Doktor ısrar etti:

— Siz içmezsiniz. Kulaklarınızı tıkarsınız. Gözlerinizi bağlarsınız, diyordu.

Zaten arkadaşlardan birkaçı razı olmuş...

Bahir Hoca:

— Nargilemi götürürseniz gelirim doktor, dedi.

— Götürürüz. Hem vallahi ben götürürüm hocam! diye yemi-ni bastı.

Ne şen ne babayani bir delikanlıydı! Âdeta kasabanın canlı bir neşesi-ydi. Hastalar ilacından ziyade onun sözlerinden şifa bulurlardı.

Cuma günü, cümbür cemaat Bektaşî Tekkesi'ne gittik. Bura-sı eski mesut zamanlardan taptaze kalmış bir cennetin hayaline ben-ziyordu. Sanki tarih denen fırtınanın rüzgârları bu asırlık çınar ağaç-larının arasından, beyaz inzivaya çekilmiş binanın sakin çatısı üstün-den hiç geçmemişti. Etrafta setleri olmasa doğal bir göl sanılacak de-recede büyük havuz zümrüt gölgeler içinde, nilüfer rüyalar açmış, uyuyordu. Dervişlerin yaydığı hasırlara yan geldik. Telgrafçı udunu, tapu memuru kanununu aldı. Kemancı Aleka da gelmişti. Saz baş-ladı.

Doktor:

— Saki benim! diye herkese sunuyor, Bahir Hoca'nın önünde dikilip kalıyordu.

— İşte, benim nargilem var...

— Bir yudum!

— Ömrümde bir katre ağzıma almamışım.

— Bir yudum al, gargara et, sonra tükür.

— Ne fayda?

— Vallahi mikropkıranda.

Bahir Hoca, bu gibi meclislerde kara mutaassıp görünmeyi is-temezdi. Ağzına bir kadeh rakı aldı. Fakat doktor, hocayı gıdıkladı. Birkaç damla yutturdu. Yuttuğunu inkâr etmekle beraber, bu birkaç damla ona birkaç küp neşesi verdi. Gülüyorduk. Eğleniyorduk. La-kin kafamız kazan gibiydi! Bu yeşil cennette ardı arkası kesilmez bir cehennem güürültüsü vardı. Kocaman havuzun içinde belki bir mil-yon kurbağa, avazları çıktığı kadar haykırıyordu. O kadar ki, âdeta birbirimizin söylediğini işitemiyorduk.

Doktor:

— Vay anasını! dedi, bunları nasıl susturmalı? Kulaklarımız patlayacak.

Dervişler:

— Ne yapmanız susturamazsınız, diyorlardı.

Bahir Hoca'dan başka hepimiz kalktık. Çünkü dayanılacak gü-rültü değildi. Taş, toprak, elimize ne geçtiyse havuza atmaya başla-dık. Kurbağalar bu saldırımızdan hiddetlenmiş gibi daha beter bağ-rışmaya koyuldular. Doktor gazeteleri tutuşturdu. Korkup kaçsınlar diye üzerlerine attı. Hayır, hayır... Ne yapsak susmuyorlar, daha zi-yade azıtıyorlardı. Sazı duymak mümkün değildi, içimizden birisi:

— Buradan kaçmaktan başka çare yok! dedi.

— Nereye gidelim?

— Havuzun uzağında bir yere...

Biz böyle göç görüşmesi yaparken nargilesinin başında unuttu-ğumuz Bahir Hoca'nın:

— İstersem, ben onları bir anda sustururum, dediğini işittik.

— Nasıl?

— Bir nefes ederim.

— Ey!

— Hemen susarlar.

Gürültüden neşemiz kaçmışken, hepimiz yine güldük.

Doktor:

— Bu kurbağalar yarım baş ağrısı değil ki, bir nefeste dursunlar, diyordu; bunlar baş belası!

Fakat Bahir Hoca, yine hiddetlenmiş bir Karagöz istekliliği ile yumruğunu sallıyor, hepimizin inançsızlığına sövüp sayıyordu. Onun bağırması bir taraftan, bir milyon kurbağanın kopardığı kıyamet bir ta-raftan... Hasılı bir curcunadır gidiyordu. Meclisin neşesi kalmamıştı.

Bahir Hoca:

— Herkes yerine otursun, dedi, ben havuzun kenarına gideyim, nefes edeyim. Susmazlarsa yüzüme tükürün...

— Haydi, haydi öyleyse Hoca...

İnanmıyorduk; ama "bir alay çıkar" ümidiyle yerlerimize otur-duk. Hoca kalktı. Nargilesini eline aldı, havuzun kenarına gitti. Arka-sını bizden tarafa çevirmişti. Sulara doğru üfürdüğünü gördük. Bir

dakika geçmedi. Kurbağalar birdenbire susmuşlardı. Koca havuzdan bir çıt bile çıkmıyordu. Şaşırmıştık. O, yumruğunu sıkarak muzafferane döndü, geldi.

— Ne yaptın Allah aşkına! diyenlere:

— Görmediniz mi? Gözlerinize de mi güveniniz yok? Nefes ettim, cevabını verdi.

Yanm saat geçince kurbağalar yine ötmeye başladı. Artık korkmuyorduk. Bahir Hoca kalkıp havuzun kenarına gidiyor, bir nefeste yine hepsini susturuyordu. Giderken sevgili nargilesini “Sarhoşsunuz, kırsarsınız!” diye bizim yanımızda bırakmıyordu. Akşama kadar eğlendik.

Bahir Hoca'nın nefesine Kemancı Aleko bile inandı. Doktor inanamıyor, fakat gözüyle gördüğü sonucu da inkâr etme cesaretini gösteremiyordu. Yerli memurlar hayretten rakıya bile devam edememişlerdi. Bektaşî dervişleri dalgın dalgın, nefes sahibine bakıyorlar, kim bilir akıllarından neler geçiliyorlardı.

Ertesi akşam, kahvede Bahir Hoca ile yan yana oturmuş İstanbul gazetelerini okuyorduk. Ben okuduğumu anlamıyor, onun Bektaşî Tekkesi'nde kumanda verir gibi kurbağaları nasıl susturduğunu düşünüyordum. Doğrudan doğruya kendisine sorsam, eminim ki, yine “Gözlerine de mi güvenin yok! Nefes ettim, kör muydun?” diyecek, beni de kurbağalar gibi susturacaktı. Fakat ben enayi değildim. Ona zihnen, bilimsek bir pusu kurdum. Evvela gazeteleri bıraktırdım. Gayet tatlı bir ruhçuluk bahsi açtım. Böyle şeylere çok meraklıydı. Hayvanlarda ruh olmadığını, yaratıkların maneviyat haricinde tıpkı bitkiler gibi yaşadıklarını anlatıyordum.

— Ben de bu fikirdeyim, dedi.

— Hayır, yalan söylüyorsun, dedim.

— Vallahi...

— Hayır, yalan!

— Ne biliyorsun?

— Çünkü sen kurbağalara nefes ettin. Demek ki hayvanların maneviyat haricinde yaşadıklarını bilmiyorsun.

Kollarını masanın üzerinden çekti. Arkasına dayandı, durdu. Gözlerime dik dik baktı. Aşağı tükürse sakal, yukarı tükürse bıyık. Öyle bir vaziyete sokmuştum ki... Kalın kaşlarını çattı:

— Ben kurbağalara nefes etmedim! dedi.

— Ya nasıl susturdun onları?

Ağzını açamıyordu. Fena sıkışmıştı. Aklı sıra, ya cahilliği kabul edecek ya hakikati söyleyecekti.

— Söyle öyleyse, ne yaptın da kurbağalar sustular?

— Şey, canım... Budala mısın? Nefes filan olur mu? Şey ettim...

— Ne ettin?

— Nargilenin marpucunu sarkıttım.

— Ee?

— Kurbağalar onu yılan sandılar. Hemen dibe kaçtılar. Fakat taşra hayatının bir özelliği de sır saklamaktır. Bahir Hoca:

— Saf adamların inançlarını bozmamalı. Onlara bilimsel hakikatlerin lüzumu yok. Sakın marpucu kurbağalara gösterdiğimi kimseye söyleme! Varsın, nefes ettim diye bilsinler, dedi.

Ben, bu sırrı ağzımdan hiç kaçırmadım. Bütün kasaba halkı hocanın nefes kerametini işitti. Hatta Bektaşiler de buna şahitti. Doktorun bile şüpheleri yavaş yavaş gevşedi, eridi. Bahir Hoca'nın bir üfürüşte kurbağaları susturduğundan bahsolunduğu vakit, zavallı boynunu büküp:

— Dünyada ne kadar bilinmez var! İlmimiz bu bilinmezin yüz milyonda biri bile değil! der, o her vakit ki şuh kahkahasını atamazdı...

NIŞANLILAR

Ruhumda ilahi bir ateş olmadığı için mi, yoksa pozitif bilimlerle pek gençken uğraşmaya başladığımdan mı, her nedense, ben “aşk” denen heyecanı hiçbir vakit duyamadım. Bununla beraber aşk yoktur!” iddiasını güdenlerden değilim. Hatta on, on beş sene evvel yazdığım bir sonenin* bir beyitini hatırlıyorum. Doğrudan doğruya aşka hitap ederken:

“Başka şairlerin hayalinde Seni gördüm ve eyledim tebcil”

demıştim! Leyla ile Mecnun, Kerem, Aşık Garip, Romeo-Juliet, Manon Lescaut, Raphael, Marguerite Gautier, Paul ve Virginie, Graziella... daha birçok aşk kahramanları, göz yaşlarıyla, elemeleriyle, sadetleriyle, fedakârlıklarıyla hatırımda hâlâ yaşarlar. Kafamın için-

* İki dördlü ve iki üçlüden oluşan, on dört dizeli bir batı şiir türü.

deki mantık çevresini daima kırmaya, parçalamaya çalışan romantik bir ihtirasım vardır! Yalnız kaldığım zamanlar, ay aydınlığında tek bir gölge gibi dolaşan yapışık çiftler, derin ormanlar içinde, gizli beyaz köşklere saklanmış sevgililer hayal ederim.

Hayatımda en büyük emelim “derin bir aşk romanı” yazmaktır. On senedir böyle bir esere kaç defa başladım! Fakat hep birinci kısımlarda iflas ediyorum. Tenkit özelliğim, görünmez bir profesör gibi, içimden yansıyan hitabıyla homurdanmaya başlıyor: “Hey budala! Aşık Kerem devrinde miyiz?” diyordu. Evet, aşık Kerem devrinde yaşamıyorduk. Fakat ruhlarıyla o devri yaşayanlar yok muydu? Halbuki karamsar dehanın: “Evlenme aşkın mezarıdır! Aşk bir rüyadır, uyuduğumuz kadar severiz, filan...” gibi meselelerini hayatlarıyla yalana çıkaran vücutlar yok muydu? Ben on beş senedir birbirinden ayrılmayan bir çift tanıyordum. Hayalimin en ateşli zamanında, beyaz, bir ayın gümüş gibi erittiği moda koyunda, küçük bir sandalda, onları öpüşürken görmüştüm. O vakit daha pek gençtiler. Hele kadın adeta bir çocuktü. Aman Yarabbi! Seneler ne insafsız bir hızla geçti! Kim olduklarını bilmediğim bu aşıklar büyüdüler, değiştiler. Kız adeta otuzluk bir kadın oldu, erkeğin saçları ağardı. Yüzü tunclaştı. Kendilerine her rast gelişimde bir romancı gözüyle dikkat ederim. Değişmeyen yalnız aşklarıydı! On beş sene evvelki gibi daha konuşacak sözleri bitmemişti! Gezerken birbirlerine sokuluşlarında, birbirlerine bakışlarında öyle sonsuz bir hararet vardı ki... Nihayet bu çiftin hayatlarını öğrenip yazmayı kurdum. “İşte derin bir aşk romanı!” diyordum. Geçen yazı Boğaziçi’nde geçirdiğim için onları görmedim. Dün Camsap bana yemeğe gelmişti. Gevezelikle şarabı çok kaçırdık! Kafamızın dumanı dağılsın diye dışarı çıktık. Fenerbahçe’ye doğru yürüdük. Hava çok güzel, fakat biraz serindi. Bana, ortadaki selvi ağaçlarıyla daima ruhları uçmuş harap bir mezaristan hissini veren bahçe تنها idi. Fener kulesine giden yolu takip ediyorduk. Ansızın onları gördüm. Sanki birdenbire peyda oluvermişlerdi. Kadının arkasında beyaz yünden geniş bir manto vardı. Kocasıyla hayır, aşıyla birbirlerine sokulmuşlar, dem çeker gibi kumru jestleriyle konuşarak bizden tarafa geliyorlardı.

— Ah, işte... dedim. Camsap:

— Ne var? diye sordu.

— Konularım.

— Ne konuları!...

Bize doğru gelen çifti gösterdim. On beş senedir onları nasıl tanıdığımı, evlenip ihtiyarlık yoluna girmeye başladıkları halde yine eski aşklarını ezeli hararetlerini nasıl kaybetmediklerini, yirminci asrın ortasında eski ortaçağ eğilimini nasıl yaşattıklarını, “Birleşme aşkın mezarıdır!” iftirasını nasıl yalana çıkardıklarını coğku ile anlatıyordum. Yanımızdan geçerlerken sustum. Erkeğin saçları bembeyazdı. Temiz, koyu, yeşil paltosunun altında biraz yorgun gibiydi. Fakat gözleri ne parlak, ne dinçti!

Camsap:

— Sen bunların kim olduklarını biliyor musun? diye gülümsedi.

— Konularım dedim, hayatlarını iyice araştıracağım.

Sonra yazacağım.

— Ben sana anlatayım da yaz! dedi.

— Ne? Sen kendilerini tanıyor musun?

— Tanıyorum. Kızın babası köşk komşumuz... Nefis bir şiiir dinleyecekmişim gibi tatlı bir heyecan duydum.

— Anlat bakalım dedim, evlilik nasıl aşka mezar olmamış!

Camsap tekrar güldü:

— Onlar daha evlenmediler yahu! dedi.

— Ne?..

— Evet, daha nişanlıdırlar...

— On beş seneden beri?...

— Hayır, on seneden beri...

— O kadar seviştikleri halde neye birleşmediler?

— İşte böyle aşklarının sürmesine sebep kızın babası!

— Açık söyle, anlayamıyorum dedim. Camsap güldü. Dedi ki:

— Erkeğin adı Muhsin Beidir. Gayet züğürt bir zavallı! On beş sene evvel bu kızla sevişir, nişanlanırlar. Fakat kızın babası çok zengin! Aynı zamanda, eski, “züğürde kız vermemek” inancını taşıyan bir adam! “Ne vakit bir iş bulur, para kazanır güzel bir ev açarsa nikahı kıyarım!” der. Muhsin Beyde metelik ne gezer! Tabi bu teklifi yapamaz. Kız da inatçı! Yahut başka bir sebep var. Nişanlısından vazgeçmez.

— Bari Muhsin Bey bir iş bulsaydı! dedim. Camsap tekrar gül-

dü:

— İşte kızı bulmuş ya... Onun bütün ümidi bu evlilikte! Tahsili yok. Memur olamaz. Hiçbir şeye akli ermez. Ne vakit nişanlıyla evlenirse cebi para görecek?

— Ne vakit evlenecekler?

— Allah bilir! Kızın babası turp gibi! Yakınlarda değil, uzaklarda bile öleceğe benzemiyor. Kızı bilmem ama, Muhsin on beş sene daha bekleyebilir.

— Ah nasıl bekler! Boşa geçecek bütün bir hayat! diye başımı salladım. Camsap:

— Sen budalasin be! dedi. Yüz bin lira bu... Ben böyle bir şey bulsam yirmi sene kavuk sallamaya, otuz sene nişanlılığa, kuru kuru ya lafla sevişme angaryasına katlanırım be!

Arkama döndüm. Aşk romanımın kahramanlarını aradım. Adalar tarafında kıyıda bir ağacın dibine oturmuşlardı. Renkli iki taş gibi hareketsiz duruyorlardı. Birdenbire fena halde canım sıkıldı. En sevdiği kıymetli hediyesini haberi yokken çaldırılmış bir adamın teselli kabul etmez elemiini duydum.

— Dönelim, üşüyorum! dedim.

Camsap razı oldu. Eve gelinceye kadar yolda hep romantik konular için hayattaki hakiki şahısları kahraman diye almanın ne mü-nasebetsiz bir şey olduğunu düşündüm.

İçimden: "Ah, ey aşk! Sen yalnız şairlerin hayalinde misin?" diyordum.

HOROZ

... Yine bugün derin bir izdirap içinde kıvranıyordum... Annem, babam, kardeşlerim, akrabalarım, hepsi, hepsi bana çılgın gözüyle bakıyorlar. Çünkü kocaya varmak istemiyorum! Dün tanımadığım ihtiyar bir doktora beni uzun uzadıya muayene ettirdiler. Zavalı adam:

— Kızınızın sinirleri bozuk. Hava değişim; lazım dedi.

Halbuki, ben biliyorum, hiçbir şeyim yok. Sağlığım yerinde. Akılım başımda. Yalnız koca istemiyorum... “Niçin?” diyenleri,

— Niçinse, niçin... diye tersliyorum.

Niçin olduğunu söylesem gelecekler. Kaçıklığıma hükmedecekler. Fakat bu kesin kararında o kadar haklıyım ki... Bütün dünya bir araya gelse fikrimi değiştiremez. Ben, genç kızların, hayallerinde, rüya bulutlarından kurulmuş esiri bir taht üstünde oturdukla-

rı “koca” denen mabudun ruhunu anladım. Yani erkeğin ne olduğunu biliyorum. Ondan öyle ürküyorum ki... Böyle bir isteyen çıktı mı, sanki bir ejderhanın ağzına atılacakmışım gibi bağırıma, haykırmaya, kendimi yerlere çarpmaya başlıyorum. İşte bunun için evde bana deli diyorlar.

Evet, ben erkeğin ne olduğunu anladım. Benim kadar dünyada hiçbir kız, hiçbir kadın, bu zalimi anlayamamıştır. Onu derin derin araştırdım ettim. Ruhundaki manayı duydum.

İstasyonun uzağındaki تنها köşkümüz, bu keşfim için bana pek uygun bir yer oldu. Biz ailece insanlardan uzağız. Ne misafirliğe gideriz, ne de bize gelirler. Adeta bir çiftlik hayatı süreriz. Bütün vaktim babamın verdiği bilimsel, ahlâki kitapları okumakla, kardeşlerimin manasız, münasebetsiz iddialarını dinlemekle geçer. Okumadığım zaman tavukların bahçesindeyim, yemlerini ben veririm. Folluktan yumurtalarını ben toplarım. Kuluçkalara ben bakarım. Ah bu tavuklar!... Dünyada bunlar kadar sevimli, bunlar kadar kendi hallerinde, bunlar kadar saf, bunlar kadar masum bir mahluk var mıdır? Hayatları bütün bu vazife, bir fedakârlık destanıdır. Bizi beslemek için düzenli yumurtlarlar. Cıvcıv çıkarmak için haftalarca karanlıkta, aç, susuz, uykusuz, güneşin en müthiş hücumlara karşı kanat açarlar, kendi hararetleriyle yavrularını canlandırırılar. Sonra onları büyütünceye kadar yerlerde buldukları danelerden, obur oldukları halde, nefislerini mahrum ederler. Onları korumak için en müthiş hücumlara karşı kanat açarlar, kendilerinin yüz misli büyük bir düşmanın üstüne atılırlar. Ama bu yücelikleri, bu ahlâkiyetleri sanki bir günahmış gibi, Allah zavallıların başına korkunç bir bela musallat etmiştir: Horoz... Kümesin bu mağrur kralı zulümden başka hiçbir şeyden tat almayan diktatör bir Neron'dur. Vazife, fedakârlık, sevgi, şefkat, merhamet nedir bilmez! Dehşetli bir bencildir. Yalnız tuvaletiyle, kör boğazıyla, nefsiyle meşgul bir geveze... Bizim kümesinkisi ihtimal bu kralların en reziliydi. Geçen hafta sonu... irade dışı bir hiddet içinde öldürdüm! Fakat bu kaç senenin birikmiş intikamıydı... Sırtında sanki kanla, altınla işlenmiş ağır, parıl parıl bir manto, başında vahşi ruhunun timsali bir balka şeklinde kıpkırmızı bir taç... Hançer gibi keskin bir gaga... Sonra o ayaklarındaki mahmuz dediğimiz sivri süngüler... Dikkat ederim. Tavukların hiçbirini sevmezdi. Aklına gelir gel-

mez, “gıt, gıt, gıt” diye bir yerden birşey bulmuş da, sözde ikram etmek istiyormuş gibi bağırır, yalanına kanıp gelen masum tavuğu keyfi için hırpalar, ezer, canını yakar... Sonra dönüp suratına bile bakmazdı. Hele yerde bir şey bulup “gıt, gıt” diye bağırması... Beni en çok gazaplandıran bu yalandı. Yiyecek şey buldu mu, kendi yutardı. Yenmeyecek, yutulmayacak bir taş, bir kum parçası buldu mu, hemen tavuğa ikram:

— Gıt, gıt, gıt!

Yemlerini verirken bakardım, tavukları çağırmak aklına gelmez, en önde koşar, taneleri acele acele yutar, yanına yaklaşanları hançer gagasıyla yaralardı. Sabahleyin insanlara bile:

— Uyanınız, uyanınız. Haydi bana hizmet ediniz! der gibi kanat çırpıp uzun uzun ötmesi. İşte yegâne becerisi bu idi. Hükmeden, maskara, şarlatan, çirkin bir ses... Bülbülün feryadında bir şiir, karganın sesinde bir keder, baykuşun o kadar tiksiniLEN kahkahasında bile bir matem, bir uğursuzluk lezzeti vardır. Fakat horozun sesinde küstahlıktan başka ne duyulur? Evet, en temiz en beyaz tavukların kanatlarında ayaklarının çamurdan resmi hiç silinmez. Küçük yavru horozlara hiç göz açtırmaz, hatta zavallıları öttürmez, öttüklerini duyunca koşar, mahmuzlarının altına alır, kan revan içinde bırakırdı. Gagasının darbesinden civcivler de kurtulmazdı. Kazara önündeki yeme yaklaştılar mı, onları hançerler, hatta bazılarını öldürürdü bile. Zalim olduğu kadar korkaktı. Havadan bir çaylak geçse korkudan tuhaf tuhaf bağırır büzülür, birdenbire küçülür, kanatlarını yukarı çeker, şaşkınlığı bir müddet devam ederdi. Tavukların tepelerinden kopmuş tek bir tüy gagasında her vakit sönmüş bir sigara gibi takılı dururdu. En ziyade musallat olduğu bir Nemçe tavuğu idi. Güzel, bembeyaz, şuh, tatlı, sakın bir heyecancağız... Onun adını “Pamuk” koymuştum. Bahçeye ne zaman insem, sanki bu tavuğa olan sevgimi sezmiş gibi, gözümün önünde doğru zavallının üzerine atılır, tüylerini yolar, hızını alamaz, yatırıp güzel boynunu yerlere sürterdi. Bir gün baktım. Pamuk’çuğun başından kanlar akıyor.... Hemen tuttum, yıkadım, vazelin sürdüm... Götürüp ahırın avlusuna bıraktım. Aradan bir ay geçti. Daha yarası iyi olmamıştı, fakat o kadar semizlenmiş, o kadar güzelleşmiş, o kadar irileşmişti ki... Babam da farkına vardı. Dedi ki:

— Buna taze gübre yaradı.

Hayır... Ona gübre yaramamıştı. Horozun zulmünden, horozun istisâfından, horozun dayağından kurtulmak yaramıştı. Çünkü ahırın bütün gübreleri her hafta tavukların bahçesine aktratılıyordu. Pamuk rahattan, saadetten, fena muamele görmemekten o kadar şişti ki; artık hızla yürüyemiyor, ördek gibi sallanıyordu. Babam:

— Bu tavuğu keselim, yüreği yağ bağladı. Çatlayacak! demeye başladı.

Rica dinlemek adeti değildi. Yalvarmama, yakarmama aldırma-
dı. Ahırın avlusunda cehennemden cennete düşmüş bir mesut gibi yaşayan zavallı Pamuk'u kestirdi. Horozun yanındaki tavuklar yine tüyleri teni iz, kanlı canlıydı, mesut olan yalnız horozdu. Hepsine zulmederek yalnız kendi safa sürüyordu. Her hareketi küstahça, her hareketi kaba idi. Bütün kümes halkı, sanki onun gaga yarasını almak, ayaklarının çamurlarına kanatlarını silgi yapmak için yaratılmıştı. Garezim büyüyor, büyüyor, ruhumu kaplıyordu. Bazı geceler, bu horoz, bir kabus içinde karyolamın başına konar, dayanılmaz hareket noktalarını soğuk seslerini andıran kanat çırpmalarıyla acı acı öterdi:

— Kalkınız, benim keyfime hizmet ediniz!...

Tavrı, kümese, tavuklara, bütün bahçeye hükmetmesi, çekilmez kurumu, bana o kadar etki etmişti ki... Yavaş yavaş her vakit sebpsiz bir hiddetten köpüren babamı da bir horoza benzetmeye başladım. Onun da tipinde bir horozluk vardı. Gözleri dikti. Yuvarlak. Kalıpsız kırmızı büyük fesi, tıpkı bir ibik gibi duruyordu. Öfkesiyle evi tir tir titretirdi... Annem, otuz senelik karısı olduğu halde, daha yanında sigara bile içemiyordu.

Kardeşlerim, ağabeyim, bahçedeki yavru horozlar gibi ağız açamazlar, ona cevap veremezlerdi. Dikkat ettim. Babam horoza benzediği gibi, şale* tarzında yapılmış evimiz de büyük bir kümese benziyordu. En iyi tünek, yani yukarıdaki balkonlu salon, babamın yatak odasıydı. Biz, bütün ev halkı bir sürü tavuk... Gözünde hiç ama hiç önemimiz yoktu. Hizmetçileri döver, uşakları kovar, mutfağa karışır, kardeşlerimi azarlar, anneme gık dedirtmez, bana göz açtırmaz-

* Fransızca chalet. İsviçreye has, ağaç kütükleri ile yapılmış dağ evi.

dı. Evde tek başına yalnız o vardı. Kümeste horozun olması gibi... Yalnız o... Biz hep onun esirleri... Son posta geldikten sonra bile, o gelmeden sofraya oturamayız, bazen gece yanlarına kadar beklerdik. Önemisiz bir şeye hiddetlendi mi, küfürleri hepimize birden yöneltirdi:

— Allah hepinizin belasını versin!

— Benim ekmeğimi yiyen azar...

— Hepsini gebertsem öfkemi alamayacağım vallahi...Falan filan...

Evet, horoz kümeste, babam evde hüküm sürüyordu. Nitelikçe, tabiatça, zihniyetçe, kabalıkça, nezaketsizlikçe aralarında zerre kadar fark yoktu. Kümesteki tavuklar gibi evde de, babama karşı koyacak yoktu. Sadası, yakınlarla düşen bir yıldırım gibi camlan zangırdatırdı. Onun dehşetinden ürken yavru horozlar meydanı boş bulunca ötmeye özenirlerdi. Belliydi ki, yalnız özel, ayrı bir kümes bekliyorlar. Bir gün anneme, babamın bu hallerinden şikayet ettim. Zavallı kadın:

— Yavrum dedi, bütün erkekler böyledir.

— Bütün erkekler böyle mi?

— Evet.

— Hepsi böyle sert mi olur?

— Elbet. Kadın yumuşak! Erkek sert!

— Bu olur mu anneciğim... Biz de insanız... diye itiraz edecektim. Lafımı ağzıma tıktı:

— Dünyanın düzeni böyle kurulmuş! Kadın kadın! Erkek efendi... Namuslu insanlar bu kaidenin dışına çıkamazlar.

Bu münakaşadan sonra sinirlerim bozuldu. Son derece üzgün, bahçeye indim. Horoz yine işi azıtmış, tavukların birisini bırakıp birisini altına alıyor, zavallıları kovalıyor, tuttuğunu dövüyor, hasılı ortalığı altüst ediyordu. Eğer o olmasa bu güzel, bu sevimli bu ahlaklı, bu uysal tavukcuklar mutlu olacaklar, Pamuk'un ahırda semirdiği gibi rahattan, üzüntüsüzlükten şişmanlayıvereceklerdi. Hepsini bir anda kurtarmak aklıma geldi. Bu bir şimşekti. Sanki aynı zamanda kümesi bu zalimden kurtarmakla evdeki esirliğimizin hıncını da almış olacaktım. Kilere koştum. Bir avuç apra aldım.

— Geh, geh, geh... diye tavukları çağırdım. Her zaman olduğu gibi önce horoz koşuyordu. Diğer avucumda kocaman bir taş sakla-

dım. Arpalan ayaklarımın dibine döktüm. Horoz bugün daha ziyade parlıyordu. İbiği daha kırmızıydı. Boynunun tüyleri bir sorguç gibi esirden kıvılcımlar saçıyordu. Önüne geçmek isteyen tavuklara hidet sesleri çıkararak zavallıları gagalayıp bağirtarak yaklaştı. Taneleri birbiri arkasına hırçın bir acelelikle yutuyordu. Yavaşça taşı kaldırdım. O farkına varmadı. Parlak sırtı bir pehlivanın arkası gibi genişti.

Omuzlarının, kanat başlarının arkasına baktım. Avucumdaki taşı bütün kuvvetimle baktığım noktaya indirdim. Horoz acı, Bert, keskin, dehşetli bir ses çıkardı. Taş bir tarafa fırladı. Tavuklar kaçıştılar.

Yere uzanmış kanatları, yırtıcı demir çengellere benzeyen çirkin ayakları titriyordu. Ağzından dili çıkmıştı. Tavuklar, zalimin ölümüyle sahip oldukları hürriyeti tabi birdenbire anlayamadılar. Ben içeri girdim. Ertesi gün babam horozun ölüsünü bulunca, küplere bindi.

— Duvardan çocuklar girmiş, taşla öldürmüşler diyordu.

Korkudan herkes acıdı, yas tuttu. Yalnız ben sesimi çıkarmadım. İşte bir hafta var ki tavuklar mesut... Tepelerindeki kellik, yavaş yavaş çıkan tüylerle kapanıyor. Babam bahçeye her çıkışında:

“Ah zavallı horoz! Benim adamlarım adam değil ki... Bir bahçeyi koruyamazlar. Horoz değil, mübarek, sülündü sülün...” diye matemini tazeliyor, ben içimden, “Oh!...” diyordum. Bu horoz, babamın fikrince tavukları o kadar güzel idare edermiş ki... İdare, yani dayak, hepsinin tüylerini yolup kafalarını kel etmek!... Allah için kendi de bizi güzel idare ediyor!

Zengin olduğumuz için, görücüler, bizim bu uzak köşke gelmekten hiç usanmıyorlar. Ben tabi hiçbirisine çıkmıyorum. Ezberden beğeniyorlar. Yine istiyorlar. Annem, babam vermeye kalkıyorlar. Diyorum ki onlara:

— Kocaya varmayacağım, kocaya varmayacağım.

— Niçin varmayacaksın?

— Niçinse niçin...

İşte aldıkları cevap! Fakat ben niçin varmayacağımı biliyorum. Erkeğin bir horozdan başka bir şey olmadığı için! horozlu kümes... Kendi köşküümüzde su mu çıktı? Ben Horozsuz bir kümes yani kocasız bir ev istiyorum. Efendisiz, kumandasız, amirsiz, emirsiz bir hayat istiyorum. Pamuk'un ahır avlusunda geçirdiği mesut, gamsız, rahat, sakın tatlı hayatı istiyorum. Annem diyor ki:

— Dünyanın düzenini bozamazsın, her kadına mutlaka bir erkek lazım!...

—

Eğer bu doğru ise babamın kahrı yeterli değil mi? O ölürse evimizde büyüğün korkusundan ötmeyen kaç tane yavru horoz var! Yeni kümeslere tıklmakta, yabancı horozların gagalarını yemekte mana ne?

DÜNYANIN NİZAMI*

Bir ay geçmeden fikrim değişti. Ama öyle yavaş yavaş değil... Birdenbire! Bugün anneme hak veriyorum. Dünyanın düzeni bozulmayacak! Ben de her kız gibi mutlaka bir kocaya varmalıydım. Hani kesin kararım? Gülmekten katılıyorum:

- İstemem, istemem, kocaya varmayacağım!
- Niçin?
- ?
- !

Acaba, bu densizliklerime sahiden inanıyorlar mıydı? Deli gibi kalk, horozu öldür, sonra erkeklerin tabiatı, esas itibarıyla bu hayvana benziyor diye, ölünceye kadar kocaya varmaktan vazgeç... Olur

* Düzeni

iş değil... Ben hakikaten biraz... şey... hadi neyse, söylemeyeyim!...

Fikrimin birdenbire değişmesine yine bu öldürdüğüm horozun hayali sebep oldu... Evvelki gece müthiş bir kâbus geçirdim. Kâbus ile rüya arasındaki farkı bilirim. Rüyada insan serbesttir. İsteddiği gibi hareket edebilir. Bir dereceye kadar iradesine sahiptir. Fakat kâbus! İnsan kımıldayamaz. Ağzını açamaz. Sesini çıkaramaz Benim geçirdiğim kâbus rüyayla karışıktı.

Horozu karyolamın ayak ucuna konmuş gördüm. Ağzında peynir topacı gibi bir şey tutuyordu. Dikkat ettim. Sırtına vurup öldürdüğüm taş... Bunu kaldırıp üzerime fırlattı. Korkunç bir gürültü... Sanki bir dağ yıkıldı. Haykırmak istedim. Nerede? Nefes bile alamıyordum. Gözlerimi kapamak istedim. O da mümkün değil. Horozun gözleri ateşten bir mercan gibi kıpkırmızı parlıyordu. Keskin, uzun uzun öttü. Her ötüşünde titriyordum. Sonra tıpkı bir insan gibi kalın sesli, gürbüz bir savaşçı gibi, bir evvel zaman şövalyesi gibi bana sordu:

— Niye beni öldürdün?

“Ben öldürmedim!” diyecektim, dilimi oynatamadım, korkudan donmuş, taş olmuştu. Fakat o benim aklımdan geçen cevabı işitti.

— İnkâr etme! dedi. İşte haberim olmadan sırtıma attığın taş! Fakat niye beni öldürdün?

Cevap veremiyordum. Karşımdaki büyüyor, büyüyor, adeta bir dev haline geliyordu. Hiddetle söylenirken oynattığı kanatları o kadar muhteşem, o kadar iriydi ki... hemen hemen tavanı kaplıyordu. Kabarık göğsündeki parlak kıvılcımlı tüyleri, altından bir zırh gibiydi. Sivri gagasından kelimeler çıkarken sanki birer ok oluyordu. Üzerime atılacakmış gibi çırpınarak, kanatlarını çırparak laflar söylemeye başladı. Demir pençelerinin altında karyolam zangırdıyor, sanki bir zelzele her tarafı sarsıyordu.

— Niye beni öldürdün?

—

— Susuyorsun işte, hain kız! Sen benim güzelliğimi çekemedin. Gördün ki, ben miskin tavukların hepsinden güzelim! Altın mantom var! Güneşten parlak gözlerim var! Aslandan kuvvetliyim! Kümesin beyi, efendisi, kralıyım...

Söylerken sanki insanlaşıyor, çizmeli, tuğla, sorguçlu, miğfer-

li bir savaşı oluyor, bu sorguclar, miğferler, silahlar, kalkanlar, kılıçlar eriyerek tüy, kanat, gaga, ibik, mahmuz haline giriyordu. Fakat bu gaga, bu kanatlar, bu ibik, bu mahmuzlar; kılıçlardan, kalkanlardan pek çok korkunçtu. Evet, bu güzel, gayet güzel bir ejderhaydı. Ben, harelene harelene karşımda değişmesine bakarken susmu-yor, yine söyleniyordu:

— ... Büyükleri küçükler, zenginleri fakirler, kuvvetlileri zayıflar, güzelleri çirkinler çekemezler. Sen de benim güzelliğimi çekemedin. Sen çirkindin, ben güzeldim.

“Hayır, hayır, senin güzelliğinin ehemmiyeti yok! Ben zavallı tavuklara ettiğin zulümlere kızdım” diye haykıracaktım. Sesim çıkmadı. Ama zihnimden geçen cevabımı o yine işitti:

— Tavuklara zulüm mü? Hay aptal kız hay!... diye tıpkı bir insan kahkahasıyla odayı çınlattı. Tavuklara zulüm ha... Bu zulüm, tavuklara lütuftur. Nimettir. Lezzettir. Onlar dövüldükçe sevinirler. Gagaladıkça neşeleri artar, benim nazarımın altında birbiriyle ne kavgaya, ne gevezelik edebilirler. Ben olmadım mı yumurtlamayı filan bırakırlar. Hepsi iğrenç birer obur kesilirler. Bir solucan, bir böcek için onu, yirmisi boğuşmaya başlar. Ne vuran, ne döven, ne dayak yiyen, ne bulunmuş şeyi kapam bellidir. Hasılı bir curcuna... Ama boğazları doydu mu, yine hepsi ağır başlı olurlar. Birer köşeye çekilirler, pineklerler.

— Fakat rahat ederler demek istedim.

— Rahat ne demek? Tembellik, miskinlik! Uyanık uyumak! Di-yirken ölmek değil mi? Rahat, rahat! Yorgunluksuz rahat, dünyanın en ağır azabıdır. Tavuklar ben yokken değil, asıl ben varken rahat ederler.

“Hayır, hayır.... hayır işte!” demek istedim.

Güzel ejderhanın gözleri hiddetten tekrar tutuştu, ibiğinden kırımı alevler çıktı. Mahmuzlan çatırdadı; kanatlan bir şimşek gibi aydınlıklar saçarak gürlledi. Sanki binlerce metreden üzerime atladı. Haykırdım. O vakit kâbus bozuldu. Rüya başladı. Bu kocaman horoz saçlarımı yoluyor, üstümü başımı didik didik ediyordu. Kafamı gagasının çift uçlu bir hançer gibi deldiğini, pençelerindeki tırnakların, omuzlanma, kaburgalarımaya saplandığını duyuyordum. Kendimi kar-yoladan aşağı attım. Kapıya doğru kaçarken beni yine tuttu. Gaga-

siyla havaya kaldırdı. Tıpkı pamuğa yaptığı gibi yere çarptı. Boyununu haliya sürtüyordu. Haykırıyordum. Gece kandili birdenbire sönmüş, oda zifiri karanlık kesilmişti. Ateşten bir canavar gibi yalnız horoz parlıyor, altın kırmızısı alevler duvarlarda uçuşuyordu. Bağırıyordum. Beni öldürüyordu.

Uyandıığım vakit ter içindeydim. Kim bilir ne kadar çırpınmışım... Yorgan aşağı düşmüştü. Baş yastığının bir tanesi göğsümdü. Saçlarım dağılmıştı. Hele vücudum... Adeta kımıldayamıyordum. Sanki bütün kemiklerim kırılmıştı. Fakat ne tatlı, ne hoş, ne nurani bir ıstırap, Yarabbi! Bu korkunç rüyaya tekrar dönmek ihtimali olduğunu bilseydim, hemen gözlerimi kapayacaktım. Hakikaten, acının, korkunun, zulüm görmenin, dayak yemenin, gaganmanın, didiklenmenin pek başka lezzeti var! Mazlumun duyduğu bir lezzet ki, zalim, bunu hayal bile edemez!... İstemeye istemeye, altüst olmuş yataktan kalktım. Aşağı inerken balkona saptım. Dirseğimi kenara dayadım, dalgın dalgın bahçenin perişan haline bakmaya başladım. Burası tamamiyle bir harabeydi. Ne vakitten beri tavuklar yumurtayı kesmişlerdi. Duvar diplerinde kötürüm gibi yatıyorlar, daha henüz sabah olduğu halde sanki uyukluyorlardı. Sebepsiz bir üzüntü, bir keder... bir soğukluk! Bir ölüm soğukluğu! İçimden,

— Demek eski şen hayat, eski gürültü, eski hareket hep horozdanmış dedim.

Sözümle beraber hatıram da açıldı. Kümesin bir aylık tarihini aklımdan geçirdim. Tavukların düzeni, intizamı hakikaten bozulmuştu. Vaktiyle kümese girmiyorlardı. Horoz sağken dövüşmezlerdi. Şimdi birbirlerinin gözlerini oyuyorlardı. Bunlara bir baş, bir efendi, bir kral lazımdı. İşte kümes horozsuz kaldı mı, perişan oluyordu. Ben, sözde tavukları semirtmek için zalim efendilerini öldürmüştüm. Halbuki onun zulmü aynı lütufmuş!

Biraz semirdiler... Ama hepsi son derece arsız, yüzsüz, hırsız, tembel oldu. Yumurtlamak kalktı. "Gıt gıdak" sesleri kesildi. "Yarın mutlaka bir horoz bulmalıyım" diyordum. Yine dayak, gürültü, hareket başlayınca, bu sersem, bu dağınık hayvancıklar bir yere toplanacaklar, uykuyu, uyklamayı, pineklemeyi bırakıp güzel güzel yumurtlamaya, civciv çıkarmağa koyulacaklardı. Hayat da yani saadet de bundan başka bir şey miydi?

— Ne yapıyorsun orda?

Başımı çevirdim; annem...

— Üşüyeceksin, böyle çınlıçplak! Sabah rüzgarına karşı... dedi.

— Şey...

— Ne?

— Düşünüyordum ki...

— Ne düşünüyordun?

— Kümesin düzenini bozmak olmayacak!

— Ne demek bu? diye hayretle yüzüme baktı. İzah ettim:

— Bir horoz lazım anne! Tavuklar, işte bir aydır yumurtayı kestiler. Şu rezalete bakın, yatalak gibi uzanmışlar. Hepsinin gözleri bahçe kapısında... Yemden başka bir şey bilmiyorlar.

Annem,

— Pekâlâ! Babana söyler aldırırız bir tane, dedi. Ama üşüyeceksin. Çabuk haydi içeri gir, arkana bir şey al.

Arkama bir şey almak mı? Heyhat! hararettten yanıyor, tutuşuyordum. Sabahki kâbus beni ateş içinde bırakmıştı. Hâlâ, evet hâlâ saçlarımın dibi, alnım ter taneleriyle sırlıslıklamdı. Balkondan içeri gir-dim. Yukarı giderken kendimi tutamadım. Anneme döndüm:

— Yalnız kümesin düzenini değil, başka nizamları da bozmama-lı dedim.

— Annem anlamadı. Yüzüme dikkatli dikkatli baktı.

—

— Dünyanın düzenini de bozmaya gelmez.... Diye bir kahkaha attım.

Yukarı kaçtım. Şüphesiz ne demek istediğimi anladı. Şüphesiz arkamdan "Deli kız! Deli kız!" diye gülümsedi. Şüphesiz, ince uzun kaşlarını yukarıya kaldırarak, ukalalık edeceği zamanlar yaptığı gibi yavaş yavaş başını salladı! Evet, dünyanın düzenini bozmaya gelme-yecek. Yani.. yani işte, işte... horozsuz kümes, mezarlığa benziyor vesselam!

YÜKSEK ÖKÇELER*

Hatice Hanım, pek genç dul kalmış zengin bir hanımcağızıdı. On üç yaşında iken altmış altı yaşında bir kocaya vardığı için "evlilik" denen şeyden nefret etmişti. İşte hemen hemen on sene vardı ki, erkeğin hayali, zihnine, romatizma, balgam, pamuk, vandoz, tentürdiyot yığınlarından yapılmış; pis, asık suratlı, lanet bir yaratık şeklinde gelirdi.

— Gençler başkadır! diyenlere:

— Aman, aman... Onlar da bir gün olup ihtiyarlamazlar mı? Sonra dertlerini kim çeker? diye haykırırdı.

Başlıca merakı temizlik ve namusluluktı. Göztepe'deki köşkünü hizmetçi Eleni ile evlatlığı Gülter'le her sabah beraber temizler,

* Topuklar

aşçısı Mehmet'i her gün tıraş ettirir, zavallı Bolulu oğlanı tepeden tırnağa kadar beyazlar giymeye mecbur ederdi. Eleni de, Gülter de son derece namusluydular. Kileri kilitlemezdi, paraları meydanda dururdu. Hele Mehmet'in namusuna diyecek yoktu. Konuşurken gözlerini kaldırıp insanın yüzüne bile bakmazdı. Hatice Hanım, köşkten hiçbir yere çıkmadığı için işi gücü adamlarını teftişti. Ha bire odaları dolaşır, tavan arasına çıkar, mutfağa inerdi. Derdi ki:

— Benim gibi olun! Ben kimse ile görüşüyor muyum?

Sakin siz de komşuların hizmetçileriyle uşaklarıyla konuşmayın. El, insanı azdırır!

Mehmet bile bu nasihati noktası noktasına tutmuştu. Arka bahçedeki mutfağına değil misafir, hemşehri filan, hatta yabancı bir kedi bile girmiyordu. Hatice Hanım, belki günde on defa iner, onu yapayalnız, tenceresinin başında bulurdu.

Hatice Hanım'ın temizlik, namus merakından başka bir de yüksek ökçe merakı vardı. Güzeldi, tombuldu, cıvıl cıvıl bir hanımdı. Fakat boyu çok kısa olduğu için evin içinde de bir karışa yakın ökçeli ayakkabılar giyerdi. Adeta bir cambaza dönmüştü.

Bu yüksek ökçelerle merdivenleri takır takır bir hamlede iner, ayağı burkulmadan bir aşağı bir yukarı koşar dururdu. Nihayet bir baş dönmesi geldi. Çağırdığı doktor ilaç filan vermedi:

— Bütün rahatsızlığınıza sebep bu ökçelerdir Hanımefendi, dedi, onları çıkarın. Rahat yünden, yumuşak bir terlik giyin. Hiçbir şeyiniz kalmaz.

Hatice Hanım, doktorun tavsiye ettiği bu yünden terlikleri aldırdı. Hakikaten rahattı, iki gün içinde başının dönmesi filan geçti. Dizlerinde, baldırlarında sızı kalmadı. Fakat böyle, tam vücudu rahat ettiği sırada, ruhu derin bir azap duydu. Dokuz senelik adamlarının iki gün içinde birdenbire ahlakları bozulmuştu. Eleni'yi, kendi diş fırçasıyla ağzını yıkarken, Gülter'i, kilerde reçel kavanozunu boşaltırken görmüştü. Mehmet'i, et günü olmadığı hâlde bol bir sahan külbasıyı yerken yakaladı.

— Ne oldu bunlara ya Rabbim? Bunlara ne oldu bunlara? diyor-du.

Bir hafta içinde adamlarının on beşten fazla hırsızlığını, yolsuzluğunu tuttu. Hele Mehmet'i komşu paşanın neferleriyle koca bir

lenger piriñ pilavını atıştırırken görünce hiddetinden ne yapacağını şaşırđı. O gün her tarafı kilit kürek altına aldı.

— Bakalım şimdi ne çalacaklar? dedi.

Hakikaten çalınacak hiçbir şey kalmamıştı. Ertesi gün biraz geç kalktı. Aşağıya indi, Güfter'le Eleni meydanda yoktu. Yürüdü, mutfağa doğru gitti. Gözleri aralık kapıya ilişince azıcık daha nefesi duracaktı. Mehmet, ocağın başında kısa iskemleye çökmüş, bir dizine Eleni'yi, bir dizine Gülder'i oturtmuş; kalın kollarını ikisinin bellerine halattan bir kemer gibi sarmıştı. Hatice Hanım, bu levhanın rezaletini görmemek için hemen gözlerini kapadı. Fakat kulaklarının kapağı olmadığı için konuştuklarını duymamazlık edemedi.

Mehmet diyordu ki:

— Ülen Gülder, artık sen şeker filan getirmeyon? Gülder:

— Her taraf kilitli, ne yapayım? diyordu. Mehmet, tuhaf bir şapırtı içinde Eleni'ye de:

— Ülen, gece niçin gelmeyon? Sana halva yapıp saklayon! sualini soruyor, Eleni:

— Yakalanazağiz vire! Sonra Hanım bizi kovazak! diye çırpınıyordu.

Aralarında çıtır pıtır bir konuşma başladı. Hatice Hanım, gözünü açmıyor, yüreği çarparak merakla dinliyordu.

Gülder:

— Ah o terlikler! dedi, her işimizi bozdu. Hanım'ın geldiği hiç duyulmuyor. Ne yapsak yakalanıyoruz. Eskiden ne iyiydi. Yüksek ökçelerle takırtısından evin en üst katında kımıldadığını duyardık.

Konuşma uzadıkça, kendi göremediği başka rezaletlerin ayrıntılı hikâyelerini işitiyordu. Dayanamadı. Gözlerini açtı:

— Sizi alçak, hırsız, namussuzlar. Defolun şimdi evimden! diye haykırdı.

Bu dokuz senelik sadık hizmetçilerini hemen kapı dışarı etti.

Aşçı, işçi, artık eve ne kadar adam aldıysa hepsi arsız, hırsız, yüz­süz, namussuz çıkıyordu. Tam iki sene bir adam akıllısına rastlamadı. Malı, mülkü varken, hiçbir sıkıntısı yokken, bu hizmetçi üzüntüsünden zayıflıyor, sararıp soluyordu. Baktı olmayacak! Yine yüksek ökçeli ayakkabılarını giydi. Hizmetçilerinin hırsızlıklarını, uğursuzluklarını, namussuzluklarını göremez oldu.

Benzine kan geldi. Ama yine, başı dönmeye başladı. Fakat sesi işitilmeyen ökçesiz terlik giydireceğini düşünerek doktora kendini göstermiyor:

— Hiç olmazsa şimdi yüreğim rahat ya... diyordu.

Ömer Seyfettin

1884 yılında Gönen'de (Balıkesir) doğdu. Ömer Seyfettin, önce Mekteb-i Osmanî'ye, 1893 ders yılı başında da Askerî Baytar Rüştiyesi'ne kaydedildi. Bu okulu 1896'da tamamlayarak Edirne Askerî İdadisi'ne devam etti. 1900'de İdadî'yi bitirerek İstanbul'a döndü. Burada Mekteb-i Harbiye-i Şahâne'ye başladı. 1903 yılında Makedonya'da çıkan karışıklık üzerine "Sınıf-ı müstacele" denilen bir hakla imtihansız mezun oldu. Ömer Seyfettin, mezuniyetten sonra piyade asteğmeni rütbesiyle, merkezi Selanik'te bulunan Üçüncü Ordu'nun İzmir Redif Tümeni'ne bağlı Kuşadası Redif Taburu'na tayin edildi. 1906'da İzmir Jandarma Okulu'na öğretmen olarak atandı. Bu, Ömer Seyfettin için önemlidir; zira bu vesileyle İzmir'deki fikri ve edebî faaliyetleri takip edecek ve bunlar içerisinde yer alan gençlerle tanışacaktır. Nitekim hatı kültürünü tanıyan Baha Tevfik'ten Fransızca bilgisini artırmak için teşvik gördü; Necip Türkcü'den ise sade Türkçe ve millî bir dille yapılan millî edebiyat konusunda önemli fikirler aldı.

Ömer Seyfettin Ocak 1909'da Selanik Üçüncü Ordu'da görevlendirildi. Selanik'te çıkmakta olan Hüsiin ve Şiir dergisinin ismi Akil Koyuncu'nun istek ve ısrarı üzerine Genç Kalemler'e çevrildikten sonra 11 Nisan 1911'de Ömer Seyfettin'in Yeni Lisan isimli ilk başyazısı imzasız olarak yayımlandı.

